FÉNYSZÓRÓ

SZÍNHÁZ • FILM • ZENE • IRODALOM • KÉPZŐMŰVÉSZET

MEZEY MÁRIA és LÁZÁR MÁRIA
AZ »EGY POHÁR VÍZ« FŐSZEREPLŐI
(Foto Rozgonyi)

I. ÉVF. 15. SZÁM
ÁRA 100 PENGŐ

HETI kislexikon

MOOR ANNA. Százhetven esztendeje született, de neve máig él a magyar színészettörténet lapjain, mint az úttörő magyar színjátszás, az első magyar színpad — első hősnője és drámai szendéje. A gyertyák remegő fényében megvilágított színpadi élet varázsa és a magyar nyelv pallérozásának, terjesztésének forró vágya vitte a deszkákra. Noha a magyar nyelv apostola, a nemzet napszámosa volt, a kor divatja szerint a német színészek közvetítette francia pathetikus modorban játszott, mint az (»énekl'ő« beszédstílusú) úttörő társai mind följegyezték, hogy megindító tudott lenni az érzelmes jelenetekben és nem külsejével, hanem bensőséges előadásával hatott. Ott volt a legelső magyar színielőadás szereplői közt a Várszínházban, amelynek dombormű emléktábláján a színésznő alakja reá emlékeztet. Kelemen László újjászervezett társulatának megnyitó előadásán (1792, V. 5.) a »Talált gyermek«-ben zsoldos, falusi bíró »vált leányát«, Mariskát játszotta. Ezt a szerepet a magyar színészet félszázados jubileumán, a Nemzeti Színház felújításán, Lendvayné, Hivatal Anikó alakította (1842). Moor Anna ebben az évben halt meg, de már 1796-ban, az első magyar színjátszó társaság feloszlatása után, lelépett a színpadról és Rehák József pesti ügyvéd felesége lett. Kazinczy Ferenc a »Pályám emlékezete« című művében elragadtatott sorokban örökítette meg művészetének emlékét.

SALTEN FÉLIX osztrák író halálának hírét az elmult napokban a magyar lapok is közölték. Az európai nevű osztrák író 1869-ben *Budapesten* született. A német birodalomban külön színt képviselő bécsi osztrák írói csoport nagyságai közé tartozott. Változatos, sokszínű és sokirányú munkásságot fejtett ki: nemcsak író volt, hanem ujságíró, kritikus, színpadi szerző, színigazgató és lapszerkesztő is. Tudott finom pszichológus, okos történész, vagy vidám vígjátékkomédiás is lenni, aszerint, ahogy választott tárgya megkívánta. Politikai esszéi és színházi kritikái legalább annyi elismerést szereztek számára, mint egy-két világhírű kisregénye. Európaszerte leginkább érdekes, finom állatregényeit olvasták. Nem az állati lélek titkait fürkészte ezekben a regényekben, nem természetbúvár volt, hanem finom pszichológus, aki az emberi lélek rejtett érzékenységének tükröződését kereste az állatok, kutyák, szarvasok, őzek, nyulak és lovak emberszabásúnak elképzelt lelkivilágában is. Emberi vágyak és szenvedélyek tiszta, költőien leegyszerűsített képleteit alkotta meg állathőseiben. »*A florenci kutya*«, a »*Bambi*«, a »*Tizenöt nyulacska*« mellett legérdekesebb »állatregénye« a »*Flórián*«, *egy ló életrajza*. De sokkal több ez a regény egy ló életrajzánál. A felbomló Monarchia tragikus összeomlásának regénye ez, egy egyszerű állat-életrajz keretébe foglalva. A ló élettörténete szellemes, izgalmas korrajzzá tágul, melyben Bécs jellegzetes figurái között Ferenc József és Ferenc Ferdinánd alakja is elénk lép.

Felix Salten a haldokló császári Bécs világának egyik legérdekesebb krónikása. »*A közlegény*« c. darabjában a császári idők osztrák katonaéletének egy drámai epizódját rajzolja meg. »*Szép lelkek*« c. írása a főhercegi világot állítja elénk. Bibliai témát dolgozott fel »*Sámson*« c. darabjában. Legérdekesebb művei közé tartozik »*Öt perc Amerikából*« c. útikönyve. Érdekes művésztragédia »*Az öröm gyermekei*« c. drámája. A költőnek és az ujságírónak volt érdekes keveréke Felix Salten színes egyénisége.

VILÁGHIRADÓ

Helyszíni közvetítés a hollywoodi, newyorki és londoni magyarokról

Mélyen tisztelt hallgatóság! Önöket, ott, a felszabadult Budapesten, nyilván érdekelni fogja az Amerikában és Londonban élő honfitársaknak jelenlegi helyzete, sorsa és munkája. Rövid, gyorsütemű beszámolóban sorra vesszük mindazokat, akik tájékoztató mikrofónunk elé lépnek.

Hollywood! Itt van mindjárt kereső szemeink előtt Hollywood legnagyobb magyarja, Joe *Pasternak*. Talán még emlékeznek e kis szilágysomlyói gyerkőcre, aki évekig gyártotta a Gaál Franci-filmeket Európa majd minden városában, Budapesten is. Ez az ember, akinek egyéb jótulajdonságai mellett szinte vallása az embereknek nyujtható segitség, a háború kitöréséig veszélyben lévő európai munkástársai közül háromszázat hozatott ki Amerikába. Az Universal után a Metro-Goldwyn-Mayernél remekebbnél remekebb, úgynevezett *musical* filmeket produkál, melynek mindegyike nagyon nagy üzlet. Jövedelme hetenként 4000 dollár... Tessék ezt kiszámitani pengőkben... Vele dolgozik *Szőke Szakáll*, aki a legelsők rangsorába küzdötte fel magát Hollywoodban is. Ugyancsak vele van húga, *Pasternak* Lenke, akinek férje a Magyarországon is ismert *Kardos* László filmrendező. *Kertész* Miska szintén a legnagyobb filmrendezők egyike. Vele van szűkebb családján kívül *Kertész* Gábor, Budapest egykori bonvivánja. Itt látom e pillanatban Félix *Joachimsont*... emlékeznek rá... ő volt Budapesten a Pasternak-féle Gaál Franci-filmek rendszeres szövegírója. Hollywoodban feleségül vette *Balla* Licit, ismert táncos szubrettünket. Azóta elvált Balla Licitől és producer lett belőle. Uj felesége Deanna *Durbin! Lukács* Pali két évvel ezelőtt megnyerte Amerika legnagyobb színészi díját, az *Academy Award*-ot, a »*Watch on the Rhein*« című darabbal, *Király* Kató, *Király* Ernő leánya, férjhezment *Bányai* Györgyhöz, a Párisban székelő színházi ügynökség Amerikába átment tagjához. Emlékeznek még *Tóth* Bandira, aki már régebbi amerikai lakos? Heti 1000 dollár a gázsija és Veronica *Lake* a felesége! *Lengyel* Menyhért, *Fodor* László, *Görög* László, a régebben Amerikába vándorolt magyar írók mindegyike egyenletesen dolgozik és keres. Ugyanezt teszi a megsoványodott *Bús-Fekete* László, akinek bár a Broadwayn két darabja nagyon megbukott, Hollywoodban nagyon sokat keres. Sokévi sikertelenség után végre jól megy *Székely* Pistának, az ismert magyar rendezőnek, felesége *Agai* Irén, viszont nem játszik és visszavonult a magánéletbe. *Perczel* Zita, a Vigszínház egykori nagyreményű fiatal színésznője, ellenőrizhetetlen, hogy hanyadik házasságát bontotta fel már, ellenőrizhető viszont, hogy most egy orosz filmiró felesége. Itt látjuk a Király Színház egykori girl-jét, a szőke *Mecséri* Lát...

Átkapcsolunk Newyorkba!

Oh, itt tolakodnak *Incze* Sándor, *Ábrahám* Pali, *Bródy* Illés, *Vértes* Marcel, *Herczeg* Géza, *Pál* Sándor.

Egy pillanatra látjuk elsétálni a mikrofón előtt *Molnár* Ferencet, aki megfiatalodott, körülbelül harmine kilóval kevesebb, mint volt, nem iszik, nem dohányzik, csak dolgozik, dolgozik és rengeteg pénzt keres. Newyorkban az egyetemen tanítják Molnár Ferencet. Három darabja fut Amerikában, melynek mindegyikét küldi már Pestre, a Vigszínháznak. Molnár társaságához tartozik *Darvas* Lili és Hans *Járay*. Darvas Lili nem lett öngyilkos, nem lett kalapszalón-tulajdonosnő, ellenben *nagy sikerrel játszik a Broadwayn* és ma már éppen oly jól beszél angolul, mint németül, vagy magyarul. Hans Járay első színpadi fellépése nem hozott sikert. Kitűnően prosperálnak *Rátkai* Márton fiai, akinek együttes műtermük van Newyorkban és nagyon sok pénzt keresnek. Most tűnt fel újból *László* Miklós, az »*Illatszertár*« című Lubitsch-film szerzője.

Most kapcsoljunk át Londonba!

Itt a magyarszármazású *Korda* Sándor kerül először mikrofónunk elé. *Sir Alex*, ahogyan Londonban Kordát nevezik, Churchill legbizalmasabb barátai közé tartozik. Szinte naponta megfordul házában. A MGM londoni gyártelepeinek legfőbb embere, irodája külön palotában foglal helyet. Titkos értesülésünk van arról, hogy Korda egyetemes segitséget kiván nyujtani a rászoruló magyar színésznek. Itt látjuk *Brodszky* Miklóst, aki talán szomorúbb, mint régebben, de ebből a szomorúságából biztosan egy gyönyörű tangó fog hamarosan megszületni. Nem színházi, de annál érdekesebb ember közeledik a mikrofon felé: *Pálóczy-Horváth* György, Az Est-lapok egykori külpolitikai irója, az ellenállási mozgalmak legelső, angol-amerikai vértezetbe öltözött harcosa. A New-York Times egykori távolkeleti tudósítója, a londoni magyar rádió egyik bemondója: *Tábori* György. Fiatal feleségével, ugyanezzel a társasággal érkezett 1942-ben Londonba. »*Kő alatti skorpió*« a címe nagy regényének, mely egyszerre jelent meg Amerikában, Belgiumban, Hollandiában, Svédországban, Svájcban és Dél-Amerikában. Most pedig bezárja a mikrofónunk elé lépő honfitársak sorát a BBC, a londoni rádió másik két bemondója: *Körmendi* Ferenc, a Boldog emberöltő és Budapesti kaland népszerű szerzője *és Tarján* György, a Vigszínház eltávozni kényszerült kiváló fiatal rendezője, aki... oh, erre mindnyájan még jól emlékezünk... aki a német megszállás és az azt megelőző gyötrelmes, országféltő és életünket féltő időszakokban, gyönyörű hangjával és pompás színészi dialektikájával számolt be nekünk az Egyesült Nemzetek katonáinak győzelmes előrehaladásáról.

E hang emlékének varázslatában lezárjuk mikrofónunkat.

I. ÉVF. 15. SZÁM

FÉNYSZÓRÓ

MŰVÉSZETI HETILAP

FŐSZERKESZTŐ: BALÁZS BÉLA

1945 OKTÓBER 31

ZENEI SOVINIZMUS?

Írta: LÁNYI VIKTOR

A minap rácsavartam a budapesti rádióra, épp amikor Operaházunk legkiválóbb basszistája igen vegyesértékű magyarnótasorozatot énekelt — cigányzenekísérettel. Nem tartozom azok közé, akik elvből üldöznek a jófajta népies műdalt. A cigány is muzsikálhat felőlem, ha a maga módján, a maga helyén teszi. De Székely Mihály hangja és művészete nem arra való, hogy művészi fogalomzavar keltésével tovább rombolja az amúgy is romlott zenei közízlést. Épp úgy például Palló Imréé és Némethy Elláé sem. Nem érzi ezt a magyar rádió mostani vezetősége, mely egyébként a zenei műsorban oly sok új és jó dolgot kezdeményez?

A látszatra talán jelentéktelen ügyet, mint jellemző tünetet teszem most szóvá. Zeneéletünk alapvető bajaira szeretnék vele rámutatni. Arra, hogy világszerte ismert és csodált mestereinknek kirakatba tett nagysága és a közönség átlagos kultúrszínvonala közt még mindig mérhetetlen a távolság. *Amíg legalább meg nem próbálkozunk és következetesen nem törekszünk ennek az űrnek áthidalására, addig ne kérkedjünk túlságosan azzal, hogy egy Bartókunk volt és egy Kodályunk van* s hogy az ő példájuk és hatásuk új magyar zenei anyanyelvet teremtett meg és egy ifjabb alkotógárdát, mely ezt a nyelvet már folyékonyan beszéli. Mit érünk vele, ha a közönség széles rétegeire értetlenül, majdnem süket füllel fogadja a zenei nyelvújítás eredményeit?

Valami furcsa és ártalmas öntudattúltengésre vezetett művészetünk úttörő lángelméinek forradalmi feltűnése az elmúlt évtizedekben. Ezt nevezem *zenei sovinizmusnak*, amitől a nagyon is szükséges belső önkritika érdekében óvakodnunk kell. Ezt a sovinizmust, sajátságos módon, jórészben épp az a tiszteletreméltó kritikai irányzat termelte ki, mely az ősnépi talajból sarjadt újszellemű muzsika zászlajáért lelkesen és nem eredménytelenül harcolt. És amely túlzott buzgalmában lenézett, szinte nemlétezőnek tekintett mindent, ami a magyar zenei alkotásában fél évszázad alatt, mondjuk Erkeltől Bartókig történt, — vagyis a fürdővízzel együtt a csecsemőt is kiöntötte. Ezzel azt érte el, hogy a legmagasabb és leghaladottabb kultúrát képviselő, annak szellemében dolgozó zenészeink magára hagyták, a műkedvelő kontárság prédájául vetették a közepes, vagy még alantasabb esztétikai igényeket szolgáló és kiszolgáló zenei praxist. Ezért van azután, hogy a Rádió nem lát semmi rosszat abban, ha jeles énekeseink alkalomadtán cigány mellett magyarnótáznak a mikrofón előtt. Ahelyett, hogy a népies műdalirodalomnak megválogatott termékeit tisztastílusú, koncertképes kísérettel ellátva adatná elő velük.

Sok más ilyen tünet van, amely arra int, hogy nem szabad belecsnünk a zenei sovinizmus hibájába. Hogy még messze tartunk attól az állapottól, mely zenei magas kulturáánk világhelyzete és közönségünk általános ízlésbeli fejlettsége között a kellő harmóniát jelentené. Kodály maga a legjobban tudja ezt és keserű rezignációval hirdeti, hogy a közönségnevelést az óvodánál kell s csak ott lehet elkezdeni. Elszomorító ez, különösen, ha szétnézünk egy kicsit, mi a helyzet a környező államokban. Csak egy, sok mindent megvilágító adatot ragadok ki.

Amikor Észak-Erdélyt annakidején visszacsatolták Magyarországhoz, az ottani középiskolák számos magyarnemzetiségű tanára ügyszólván kenyér nélkül maradt. *A román állam középiskoláiban ugyanis nyolc osztályon keresztül folyt a kötelező ének- és zenetanítás*, ez a szak tehát teljes óraszámú tanerőket foglalkoztatott. *A magyar középiskolai rendszer viszont mindmáig csak az első két osztályban adott némi zenei nevelést.* Így az erdélyrészi szaktanároknak tizennyolc vagy húsz zeneóra helyett egyszerre mindössze négy maradt, úgyhogy más tantárgyakra kellett őket beosztani.

A magyar középiskola most végre áttér a nyolc osztályban való zenetanításra, de mekkora késedelemmel! Hosszú évek kellenek hozzá, hogy az aktív zenélés útján szerzett zenei élményanyag a művelt osztályok ízlésében és tájékozottságában gyümölcsözővé váljék. Pedig sehol nincs és nem lett volna már régen szükség erre annyira, mint Magyarországon. Nem hiszem, hogy volna még ország, melynek szellemi vezetőrétegének emberei, úgy mint nálunk, *valósággal gombnyukbatűzött érdemrendként viselik a zenehezemértés öntudatát* és nem is restelkedve, hanem szinte büszkélkedve mondják, ha komoly zenei kérdésről esik szó: »Kérem, én botfülű vagyok«.

Botfülű! Igen, ezzel a szóval szokás visszaélni. Pedig a »botfül« és a tökéletes hallás között széles skála van, amelynek fokain a nevelő, vagy önnevelő munka segítségével több-kevesebb előrehaladást tehet bárki, ha van benne valamelyes zenei adottság. És kiben ne volna? Nincs rá statisztika, de meggyőződésem, hogy az abszolút hallástalanok kevesebben vannak, mint az abszolút hallásúak. Tehát nevelés dolga ez és *a zenei közízlés módszeres, rendszeres fejlesztése, javítása egyik elsőrendű kulturális feladata az új demokratikus Magyarországnak*. Nemzeti ügy! Ismét a környező országokra kell hivatkoznom. Kodály és nemzedéke sokat tett a magyar kóruskultúráért. De hol vagyunk attól, hogy ez a kóruskultúra olyan természetes és ösztönös legyen s oly általános, tömegekre kiható, mint teszem a jugoszlávoké? *Nem is beszélve hatalmas szomszédunk, a Szovjetunió népeiről, melyeknek életeleme a többszólamú éneklés* s melyek mindegyike külön-külön bámulatos odaadással gyűjti, rendszerezi, ápolja a maga népdalkincsét.

O, hiszen tehetségben, fogékonyságban minálunk nincs hiány. A szociális öntudatra ébredt munkás és parasztrétegek, ha a társadalmi átalakulás gazdasági tényezői révén emberi sorba jutnak, bizonyára szomjasan kitárulnak a zene igazi szépségei felé, amint ezt máris számos jelből tapasztalhatjuk. És a gyermeki lélek — rácáfolva talán Kodály pesszimizmusára — nyilván óvodás fokon felül is művelhető talaj lesz. Soha nem felejtem el egy fájdalmas groteszkségében megható élményemet. Tavaly nyáron, a Sztójay-időkben, amikor a pokol tornácának szenvedéseit éltük, egy délben Budán utaztam villamoson. Valahol a Szent János-tér körül sötét »rabomobil« haladt a sínek mentén. A förtelmes jármű belsejéből édesen, tisztán csengő gyermekkórus hallatszott ki. Nyilván csillagviselés, vagy nemviselés miatt összefogdosott, ismeretlen sors felé futarozott fiatalkorúak csoportja, hamisítatlan, szép székely parasztnótára zendített a rabszállítókocsiban.

Most már nem rabok, hanem egy szabad, dolgozó nemzet fiai és leányai, kicsinyei és nagyjai zenghetik az új, szebb élet dalát. De a nemzet kulturális vezetőinek gondos, következetes, céltudatos munkával, a zenei sovinizmus káprázatától meg nem zavart tisztánlátással kell kigyomlálniok minden ízlésrontó dudvát a művészi gyakorlatból. És a legmagasabb ideálok jegyében kell dolgoznunk azon, hogy a magyarság éneke lánglelkű zene költőinkhez méltó szépséggel szólaljon meg az európai emberiség koncertjében.

SZOLOVJOV:
A CSENDHÁBORÍTÓ
MESEJÁTÉK A MAGYAR SZÍNHÁZBAN

A hatalmas szolgaságába esett szegénység, ha már kivívni nem tudja szabadságát, legalább az álommal, a mesével szerez elégtételt magának; az álommal, amelynek teljesülésbe mennek vágyai s a mesével, amelyben a szegények pártján van nemcsak az igazság, de a siker is. Így magyarázzák sokan az olyanféle halhatatlan alakok megszületését és társadalmi jelentőségét, mint Lazarillo, Eulenspiegel, Ludas Matyi s hogy az éppen Budapesten vendégszereplő keleti hőst se hagyjuk ki — Naszreddin Hodzsa. Ez a magyarázat bizonnyal nem tartalmazza az egész igazságot: van a róluk szóló anekdóta- s mesegyűjteményekben más is, mint szociális vágyteljesülés és igazságtevés. A gondolat azonban költői s íróilag jól értékesíthető. Elég bizonyosság erre *Szolovjov* darabja is, amelyet most mutatott be a Szovjet-Magyar Társaság védnöksége alatt a *Magyar Színház*. Hogy a furfangos tréfacsináló, a nép barátja s a természet szerelmese, a nők bálványa s a nagyurak és uzsorások ijedelme valóban élő ember volt-e vagy csak képzeletbeli alak, akire rátapadtak a jelleméhez méltó anekdóták, ebben a vonatkozásban nem érdekes; a fontos az: él-e s hogyan él a műben. Ahogy az anekdótagyűjteményből elénk lép, középkori truffák nyers humorú, bátor és csalafinta csavargóira emlékeztet, aki nem veti meg a szellemesség vaskosabb, népiesebb formáit sem, de aki mégis az éles ész s a jó humor hőse, aki vét ugyan s szívesen vét a földi törvények ellen, de megtartja azt, amit az emberség, a tapasztalat s a szegény ember igazsága diktál. Hősiesség nincs benne semmi s valljuk meg, szociális programm sincs. Ha borsot tör a hatalmasok orra alá, nem szociális igazságkeresésből teszi ezt, hanem passzióból s nem egyszer haszonért is; a jó kalandért nem áldozza fel azért a jó falatot sem; szóval: nem idealista; sőt: igen jól kismeri magát a valóságban. Szolovjov kissé megszépíti ezt az alakot s elég erős szociális légkörrel veszi körül. Az anekdóták tréfás kalandorából mesehőst farag. Az ő Naszreddin Hodzsá-ja harcol az elnyomók ellen: öntudatos ellensége az emirnek. De fegyvertelenül harcol és győz, azaz, hogy a mese fegyvereivel: a tiszta szívvel, a furfangos elmével, a szegények szeretetével s az Isten segítségével: a szerencsével.

Ilyen hős körül persze nem nagyon sűrűsödik drámaivá a levegő. Szolovjov nem látszik drámai tehetségnek; legalább is ebben az esetben teljesen elhanyagolja az anyag drámai lehetőségeit. Hősének voltaképpen nincs méltó ellenfele. Mesejáték bizony ez és pedig eléggé epikusan kezelt mesejáték. Az anyag első feldolgozása, a lazán összefűzött mulatságos epizódokból összeálló regény, amely két éve jelent meg magyar fordításban, szerencsésebb volt, mint ez a színpad részére készült. Szolovjov elbeszélő tehetség; ereje éppen a helyzetek, hangulatok, események színes és valószerű leírásában s nem drámai tömörítésükben mutatkozik meg. »A csendháborító« olvasmánynak kitűnő volt, játékos, kecses humorának ízeire sokáig emlékszünk szívesen. Így, ahogy színpadon láttuk, óhatatlanul valami operettszerű színezete lett. A történet ruhacserék, hallgatózások, játékos véletlenek, helyzetkómikumra épült tömegjelenetek tarka egymásutánján át bonyolódik s módot ad némi hatásos érzelmességre, énekbetétek elzengésére, balettek lejtésére, melodramatikus közzenék megszólaltatására is. Az ember keveselné a zenét, ha az, amit hall, — *Buday Dénes* szerzeménye — nem lenne, sajnos, annyira unalmas s, különösen az énekrészekben, színtelen, ízetlen és hatásrontó. A mesejátékot mesejátékként kell előadni, úgy, hogy ne a valóság illuziójára törekedjünk. *Both Béla* rendezői felfogása bizonyára abból a tényből indult ki, hogy a Naszreddin-anekdóták tele vannak a legrealisztikusabb elemekkel s hogy a népmese is szereti a tárgyi világ színeit s formáit. Ezért ő is sok realisztikus elemet kever az előadás stílusába. Sajnos ez esetben a rendezőnek csak közepes anyag állt rendelkezésére: az előadás, mondjuk ki mindjárt s egyenesen, unalmas. Unalmas azért, mert látványnak sablonos, játéknak vontatott, mondanivalónak közhelyszerű. *Fülöp Zoltán* a díszletek készítője, mintha elveszítette volna képzeletének szárnyait: csupa régi ötletet ismétel. A színészekről is a legtöbb, amit mondhatunk ez: igyekeztek tisztességgel elmondani szövegüket, Leginkább meseszerű volt még *Gellért Lajos* uzsorása, *Ladányi Ferenc* Naszreddinje karcsú, mint a nádszál, csínos is, kedves is, játékos is, eleven is, de mégsem igazi mesehős. *Kemény László* emirje rendes, pontosan s tetszetősen megmintázott operettfigura, ugyanilyen *Alszeghy Lajos* teaház-tulajdonosa; a kisebb szereplők egész sorának munkájáról hasonlót mondhatunk. Kitűnően hatott a maga vaskos komikumával *Völcsey Rózsi* háremőrje; szép volt, de sajnos teljesen érdektelen *Kiss Ilona* a fazekaslány szerepében. A második felvonás táncát tehetségesen táncolta *Szilágyi Bea*.

Keresztury Dezső

Kiss Ilona és Ladányi Ferenc
(Rozgonyi felv.)

Háremjelenet (Várkonyi felv.)

Kiss Ilona és Gellért Lajos
(Rozgonyi felv.)

Ladányi Ferenc és Kemény László
(Rozgonyi felv.)

DOLLÁRPAPA

FELUJÍTÁS A VIGSZÍNHÁZBAN

Gábor Andor darabjának reprizével kapcsolatban pontosan lemérhető, mi az, ami a humorban romlandó anyag s mi az, ami eredeti frissességében éli túl a múló évtizedeket. A viccek, főként a szóviccek időközben közhelyekké váltak vagy megöregedtek, az alapötletet is viszontláttuk már egy-két verzióban, mégis a darab elejétől végig mulatságos és szórakoztató. A siker titka Gábor kíméletlen és biztos jellemábrázoló képességében rejlik. Három óra alatt a magyar vidéki város úgynevezett intelligenciájának, az »úriembereknek« oly ijesztően élethű fotografiáját adja, hogy a bohózat a kosztümök és egyéb korhű rekvizitumok ellenére, egyszerre maivá válik. Ez a szatira nem gyilkos, de nem is megbocsátó, s a dolgok végső békés elrendeződésének látszata mögött, az úgynevezett happy-end ellenére is érezzük, hogy az ötletes mese csak ürügy társadalmi visszásságaink megmutatására. Gábor ezúttal a szatira mikszáthi vonalát követi, nem moralizál, csak megmutat, ostyában adja a keserű orvosságot s nem rajta, hanem a színészeken múlik, ha az ostya néha túlteng az orvosság rovására. A színészek mindent elkövetnek, hogy a Dollárpapa régi erejével szórakoztasson s kétségtelenül a darab érdeme, hogy a lényeg így se sikkad el.

A dollárpapa hazavándorló amerikai nagybácsi, akit kicsinyes és stupid vidéki rokonsága a képzelt hatalmas vagyon reményében túláradó örömmel fogad. Mikor aztán kiderül, hogy a boldogtalan amerikánus negyven év alatt mindössze tíz dollárt takarított meg s az adósságok hullámai összecsapni készülnek a vidéki úriház fölött, a család szemfüles vő-jelöltje kijátssza őt milliomos dollárpapának. Számítása helyesnek bizonyul, csakhamar bebizonyosodik, hogy nemcsak a valódi, de a képzelt vagyon is vonzza a pénzt. Az urambátyám rendszer hatalmas gépezete megindul s a nemlétező örökség bűvöletében a családdal együtt a város is karriert csinál: villanyvilágítás, vasút, építkezések formájában kamatozik a koholt vagyon s mire a csalás kiderül, senki sem tehető felelőssé anélkül, hogy magával ne rántaná a többieket. Ilymódon aztán a darab, hála a hagyományos magyar korrupciónak, megnyugtató befejezést nyerhet.

A darab rendezője az egyetlen helyes módszert követi, a szerző eredeti intencióinak megfelelően korhű ruhákban, a századforduló idején játszatja a bohózatot. Így a darab figurái egyszemélyben kortársak és »boldog őseink«, bebizonyítván, hogy középosztályunkban, sajnos, nincs semmi új annyi nap, sőt annyi év alatt. A címszerepben Mihályi Ernő mértéktartóan mulatságos, sok természetes ügyefogyottsággal, szeretetreméltóan formálja meg a dollárpapa alakját s alakításából még arra is futja, hogy érzetesse a nézővel becsületes viszolygását a hazai erkölcsöktől. Feleki a furfangos ügyvéd szerepében gyakran a darab rovására mulatságos, nem egyszer a kabaré mesgyéjébe téved, de kétségtelenül ő a vidámság motorja. Elasztikus mozgásában, kedves infantilizmusában rengeteg humor van. Kőműves Sándor és Orsolya Erzsi vidéki házaspárja mindenkor meggyőző, Kiss Manyi egyéni humorával aranyozza be szintelen szerepét. Az előadás meglepetése Pálóczy László főispánja. Tökéletes karikatúra. Justh Gyula, Bárdi, Mátray, Lontay egy-egy jó epizódalakítással tették élethűvé a vidék úri társaságát.

Darvas Szilárd

Pálóczy László, Mihályi Ernő és Feleki Kamill

(Foto Kálmán Béla)

Mihályi Ernő, a »dollárpapa«.

Orsolya Erzsi, Mihályi Ernő, Bárdi Ödön és Kiss Manyi

(Bozsonyi felvételek)

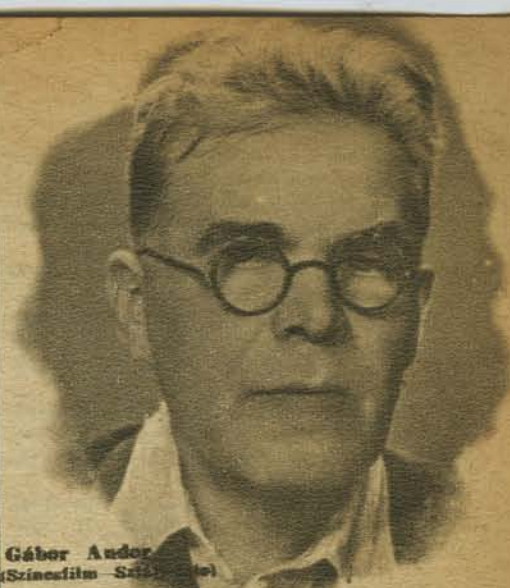

Gábor Andor

(Színesfilm – Szi[illegible])

TŰZ MELLETT

Irta: GÁBOR ANDOR

A bánat ült a szívem szürke padján
És sírni, sírni halkan invitált,
Rossz életemnek sárga sivatagján
Az éj nyirokja lassan szétszitált.

S tüzet gyujtottam, szép szerelmi máglyát,
Mert fásem. Éhes, és fáradt vagyok,
Elélt, alélt multam hervadt virágját
Mind rávetettem s most a tüz ragyog.

Mi értékem volt, mind beledobáltam,
Talán nem is sok. Mégis: mindenem.
S mellette gunnyasztok, halottra váltan,
Már nincsen mit lángjára hintenem.

A csörgősapkám nagy lánggal elégett,
A némaságom is lobot vetett,
De nem szerez neked gyöngyörüséget,
Te nem vagy itt. Te nem érezheted.

Ha itt volnál, egem kicsillagoznád.
Rámsimogatná kis kezed: se félj!
De messze vagy: a csókom útja hozzád
Oly végtelen, mint egy álmatlan éj.

Te messzebb vagy tengerbe hunyó holdnál,
Midőn fölötte hullám összecsap.
Te messzebb vagy a lesznél és a voltnál.
A boldogság van ilyen messze csak.

Más énekelné szóval gazdagabban,
De én csak szimplán mondom e regét,
Hatalmas tüz égett a sivatagban
És senkinek sem adta melegét.

Ó, milyen kár az ilyen tüzekért.

FILMDIKTÁTOR A NÉPBÍRÓSÁG ELŐTT

Tanuk mammuttömege vonult fel már eddig a *László-tanács* előtt. Hatodik tárgyalását tartja már a Népbíróság a volt filmcézár, filmdiktátor, de inkább *film-Néró: dr. Balogh László* ügyében.

Filmesek, sportemberek, rabok, elcsapott és aktív tisztviselők vonultak fel vallomástételre. Dr. Balogh László *»bűnhalmazata«* nagy. A vádirat vaskos, világos, az egész világ által látott és lezajlott *eseményekben hordja bizonyítékát.*

De Balogh László dr. ott áll a Népbíróság előtt, tar koponyáját kapkodja a kérdező ügyész, a hat népbíró, a védő, a tanuk felé és tagad!

Most megint nincsen gazdája semilyen szörnyű tettnek, semminek, ami a filmszakmával, a magyar filmélettel történt. Balogh László hatalmas iratcsomóból védekezik és bizonyítja bárányártatlanságát. Zuhanyozza az adatokat amellett, hogy *ő csak szerény adminisztrációs hivatalnokocska volt.*

A tanuvallomások pőröly szerűen zuhannak rá. Szinte rímbe, versbe kívánkozik a sztereotip, klisészerűen visszatérő vádoló tanuságtétel: *Balogh nélkül* senki sem *rendezhetett.* Csak akit ő akart.

Csak *az gyárthatott filmet,* akit Balogh akart. Balogh pedig jó pénzért *»önzetlenül«* elintézett mindent nácibarátainak.

Csak az játszhatott filmen, akit Balogh László megtűrni engedélyezett.

Most mindenre azt mondja, hogy ő csak szócsöve volt egy nagy bizottságnak, *meg Wlassics Gyula bárónak.* Mindenki tudja, hogy ez így volt.

Balogh volt *a filmcenzúra* elnöke.

Balogh volt a *»Nemzetközi« Filmkamara* elnöke.

Balogh járt delegációba *Németországba, Olaszországba,* ő építette ki a propagandakapcsolatot Magyarország és a tengelyállamok között. *Egyik tanuvallomás szerint szellemi Kun pátere volt a filméletnek.*

Balogh segítette elő a német filmek hathatós érvényesülését, propagandaaknamunkáját Magyarországon. *Korruptá tette a filméletet.*

Elősegítette az *Országváltás, Harmincadik, Negyediziglen* stb. heccfilmek gyártását, *Horst Wessel, Jud Süss, Stukák, Blitzkrieg,* az aljas *Katyn*-film magyarországi forgalmazását, sőt kötelezővé tételét minden mozi számára. Mindezekért most *Balogh László mossa kezeit.*

És szívósan, sunyin, szűkölve és gyáván tagad, amikor a fejére olvassák, hogy *internáltatott 14 filmest* azon a címen, hogy dolgozni merészeltek.

Nehéz a bíróság helyzete. Mert Balogh László siklik, forgolódik, mint a pisztráng, ki akar csúszni a kézből, mint az angolna. Arra kér bizonyítást, hogy mondja meg valaki, *mit mondott ő négyszemközt Kulcsár Istvánnak,* hogy mit mondott a berlini tárgyalásokon. Tanut kér arra, miért és hogyan tiltott el művészeket, miért és hogyan erőszakolt bele produkciókba olyanokat, akik neki tetszettek. *Hogy csinált primadonnát semmiből* és ítélt pusztulásra tehetségeket.

A következmények tanuskodnak. Ő a gazdája, *Balogh László az értelmi szerzője minden szörnyűségnek.* Most ártatlan bábszínházmosollyal méltatlankodik.

Így csinál mindl Dr. Homolay filmtitkár, aki halévi kényszermunkát kapott, Dövényi Nagy Lajos is, akit halálra ítéltek, Borbély Andor, aki 15 évet kapott. Mind-mind ártatlan, gödröshúsú Murilloangyal.

Ilyen ártatlan dr. Balogh László is.

Pásztor Béla

A „TISZAZUG" BÉCSI ELŐADÁSA

A felszabadulás után *Háy Gyula* »Tiszazug« című drámája az »új idők új dalainak« fergeteges erejével tört be a magyar színházi kultúrába. Az erőteljes parasztdráma szinte foglalata volt mindannak, amit évtizedeken át nélkülöztünk a magyar színpadokon — ezért hatott a lelki és művészi felszabadulás elemi erejével. A darab költői értéke, mely lírai szépségekben oldotta fel a nálunk alig ismert »művészi realizmust«, egyben határozott világnézeti meggyilatkozásnak is számított. A szereplők sokasága egy falu erkölcsrajzában mutatta meg a magyar parasztság egyetemes problémáit.

A »Tiszazug« budapesti ősbemutatója után és sorozatos, nagysikerű előadása során sajátosan *magyar* műnek éreztük Háy Gyula darabját. Az osztrák sajtó melegen méltatja a moszkvai emigrációból hazatért magyar író érdemeit és kiemeli Háy Gyula egy régebbi darabjának, az »Isten, császár és paraszt« nagy németországi sikerét.

A »Tiszazug« bécsi színlapja

A Volkstheater nagy színpadi apparátussal, kitűnő szereposztásban vitte színre a »Tiszazug«-ot. A bécsi előadás semmit sem vett el a darab mélyen gyökerező magyar jellegéből. A rendező *Günther Haenel,* helyesen látta meg, hogy a »Tiszazug« éppen magyarsága által válik egyetemes érdekű emberi mondanivalóvá. Éppen ezért a »Tiszazug« bécsi sikere nagyobb szolgálatot tesz a magyar színházi kultúrának, mint az elmult évtizedek összes exportdarabjai együttvéve.

A »Tiszazug« 1938-ban könyv alakban jelent meg először Moszkvában. Az osztrák színházi sajtó idézi *Lion Feuchtwanger,* a nácinémetektől üldözött nagy német író bevezető tanulmányát, melyet a »Tiszazug« moszkvai kiadásához írt.

»A falu lakosai — írja Feuchtwanger — megadják magukat sorsuknak. Szegényes javaikból élnek szűkös kis földjükön és földjükből. Látszólag beletörődnek sorsukba, de már a darab elején érezzük, hogy viszonyuk a földhöz nem természetes. Van

A »Tiszazug« bécsi főszereplője

benne valami ferde és fonák az emberek boldogtalanok, életkörülményeik nyomasztó teherrel sebzik őket, anélkül, hogy tudnának róla. Igyekeznek szűkös kereteik között berendezkedni és nem veszik észre, hogy ezeket a kereteket szét kellene robbantaniok, mert csak így tudnák helyreállítani a természetes kapcsolatot az ember és a föld között . . .«

»A kép azonban a dráma ötödik jelenetében egyszerre megváltozik. Ez a jelenet hirtelenül más megvilágításba emeli az egyszerű eseményeket. A fiatal Mari anyjával együtt Képesnéhez kerül. Képesné alakja rendkívül figyelemreméltó. Hallatlanul reális és sokkal több, mint reális. A mindennapi életből és ugyanakkor a balladából vett alak, van benne valami mitológiai. Költői megtestesülése a végzetes és naiv, tehát ártatlan birtoklási ösztönnek: *a kispolgári Mammon.* Képesné, anélkül, hogy erről sokat beszélnének a darabban, maga a kapitalizmus.«

»Háy Gyula darabja feltárja, hogyan nyomorítja meg legbelsejükig a birtoklás kapitalista szemlélete a falu embereit. Az ember és a föld nem találják meg többé egymást.«

Az osztrák sajtóból idézett Feuchtwangereikk mtatja, milyen mélyen értette meg a bécsi közönség Háy Gyula darabját, milyen általános emberi igazságokat tárt fel idegenben is egy magyar író műve.

(—nes)

Jelenet a bécsi »Tiszazug«-ból

Balázs Béla széljegyzetei

Török Sándor sem akar „pártkritikát"

1.

Kár, hogy íróink gyakran, szinte kerülik a pontos meghatározásokat. Sok tintát és papirost spórolhatnánk meg, ha nem kellene utólagosan annyit tisztáznunk. Teszem kitűnő kollégám, Török Sándor a »pártkritika« ellen írott szellemes cikkét azzal kezdi, hogy a közönséget nevezi ki egyetlen döntő bírónak művészi kérdésekben, akár csak a görlös varieték és más »művészi lokálok« tulajdonosai.

Török Sándor persze nem arra a közönségre gondolt, mely a Csodabárokat tölti meg en suit. De miért nem gondolt? Pedig ő is tudja, hogy a közönség nem egyféle. Miért nem emlékszik arra, hogy Hitlernek milyen nagy és lelkes közönsége volt, és hogy az a sokmilliós tömeg a fasiszta darabóknak is tapsolt? Török nyilván történelmi távlatból beszél ama közönségről, melynek *végül* igaza marad a századok során, a kortársak rövidlátó kritikájával szemben. De a kortárs-közönséggel szemben is! Ugy-e, preciz meghatározások nélkül csúnya félreértésekbe csúszhatunk.

2.

Az igazi, jó kritikustól azt kívánja Török Sándor, hogy »szenvedélytelen legyen és minden rokon- és ellenszenvtől mentes«. Hogy értsük ezt? A kritikusnak ne legyenek elvei és meggyőződései? Ne szeresse a jót és nemeset a színművekben és ne gyűlölje az alantast és hamisat?

A legnagyobb kritikusok voltak mindig a legszenvedélyesebbek, mert elvek harcosai voltak. Pedig Lessing, mikor Shakespearenak tört utat Németországban, nem ponyva literatúrát marcangolt szét Hamburgi dramaturgiájában, — hanem Voltairet! Haladó eszmékért csatáztak szenvedélyes hévvel: Zola az akadémikus szalon ellen és Brandes Ibsenért. Alkotó kritikus csak az utat mutató, csak az elvet hirdető valamiért harcoló kritikus. Emlékezzünk a kis, haragos Gyulai Pálra. A kritikus, ha van hite, meggyőződése, ne véleményt mondjon, hanem látni és szeretni és megvetni tanítson.

3.

Török Sándor példával bizonyítja a pártszempont káros voltát. A példa pontosan megmutatja, mit gondol. Török ugyanis régi pártlapok korrupciójára emlékezik. Említi, hogy maga is munkatársuk volt. Nem szemrehányásképen mondom. Szenvedély kérdése, hogy ki hogyan protestál a korrupció ellen és milyen konzekvenciákat von le a maga számára.

De legalább világos lesz, hogy mit nevez Török Sándor »tökéletesen mellékes pártszempontnak«: a szellemi korrupciót. Ha rossznak mondja a kritikus azt, amiről *tudja*, hogy jó. Ha lelkiismeretlenül hazudik, ha nem ápolója, hanem tudatos kártevője a művészetnek. Ha pártellenfele darabját úgy kritizálja, hogy a szerzőt váltóhamisítással vádolja. Ha ezt nevezi Török Sándor »párszempontnak«: akkor, már engedelmet kérek, ez nem »tökéletesen mellékes«, hanem gyűlöletesen fontos, mint a pestisbacillus és elvárunk Török Sándortól is annyi kritikusi szenvedélyt és ellenszenvet, hogy irtó harcot indítson, mégpedig pontosan címezve, névvel és házszámmal. A becsületes kritikához hozzátartozik a kritika kérlelhetetlen kritikája is.

4.

Hát pártpolitika Török Sándor szerint minden esetben egyértelmű szűk és önző klikk-érdekkel, tehát művészetből, irodalmi kritikából kivetendő. Vigyázzunk a gyerekre a mosdóvízben és tisztázzuk a fogalmakat. Mert ama Titán Prometheusz szenvedélyes emberpárti politikus volt, mikor az istenek diktatúrája ellen fellázadt és költőjének forradalmi-destruktív »szempontjai« voltak De nem kételkedem benne, hogy Török Sándor mint ógörög színikritikus lelkesen rokonszenvezett volna az emberpárt szempontjaival. Rokonszenvezett volna mint angol színikritikus Romeo ellenzéki pártszempontjaival is, mikor az az egyéni szerelem jogát követeli a családfő diktatúrája ellen. Osztotta volna a »Zalameai bíró« politikai állásfoglalását is éppúgy, mint, Goethével együtt, a pártvezér Egmontét is. Nem tiltakozott volna Schiller Tell Vilmosának, Marquis Posájának pártpolitikája ellen sem, nem vádolta volna meg korrupcióval Beaumarchaist és Mozartot sem, pedig azoknak pártpolitikája, osztálypolitikája nemcsak Figaro tréfáiban, hanem a párisi barrikádok véres komolyságában is megnyilatkozott.

5.

»Az más« — hallom Törököt mondani. Az ilyen művekben erkölcsi világnézletről, az emberiesség és igazságosság eszméiről van szó, — nem pártpolitikáról. Ám ezek az eszmék nemcsak a művészetekben nyilatkoznak meg, hanem a tömegeket is megragadják, társadalmi erőkké, forradalmi áramlatokká lesznek. Tudjuk, hogy a történelemben minden társadalmi átalakulás erkölcsi kritikával kezdődött. A költő kimondja és a párt cselekszi. Bizony, nem költő az, aki nem pártosa a humánum eszméjének. És teszem, gyűlöli a kapitalista kizsákmányolás embertelenségét, akkor morális álláspontja, világnézlete, az emberiség jövőjében vetett hite — pártállás-pont lesz. De a kritikusa véleménye is. Mert a művész világnézete impregnálva van az alkotásba és annak művészi mivoltától külön nem választható. A művész nem a pártot szolgálja, — hanem annak világnézletét. Azt tegye a kritikus is. A nagy keresztény költők nem az egyházat, hanem a vallást szolgálták és e különbségtevés miatt nem egyszer léptek az eretnekek mágiyájára. Ám a realista művészet reális életet ábrázolván, az erkölcsi világnézletet is csak ott és csak úgy ábrázolhatja, ahol és ahogy a reális életben — vagyis a pártharcokban megnyilatkozik. De a jó kritikus a legjobb politikusnak se bocsátja meg a rossz művészetet. Ha jó művészetről szól becsületesen, világnézletét, ha van, úgy sem tudja elhallgatni.

TRISTAN ÉS IZOLDA

Az ostrom óta az első Wagner-est az Operaházban és mindjárt a legnagyobb, legigényesebb alkotás: a nagy szerelmi zenedráma, Tristan. Zenepolitikailag helyeseljük a választást. A germán zeneóriásnak ez a műve leginkább mentes mindattól a bántó képzettársítástól, amivel a célzatos náci-propaganda keverte el a wagnerizmus művészi eszmetartalmát. Szerettük volna azonban azt a benyomást kapni az előadásból, hogy a színház vezetősége elegendő időt és próbalehetőséget szakított ki a munkarendből az előadás alapos előkészítésére. Különösen az első felvonásban volt érezhető, hogy sok új, be nem játszott taggal gyarapodott zenekar — a legfontosabb tényező! — még nem jutott el a teljes átélés, az árnyalatos finomságok kívánatos és megszokott színvonaláig. *Failoni* lendülete, mélyen átérzett felfogása persze nem maradt adós az illúzióval. De mit tudott produkálni ugyanez a zenekar a multkor a Sosztakovics-szimfóniával, amibe kitűnő olasz karmesterünk elegendő munkát fektetett! Meg kell azonban adni, hogy a Tristan-estén is fokról fokra javult az összjáték és a harmadik felvonásban már méltóvá vált a színpad kiváló énekeseinek művészetéhez. A két címszereplő elejétől végig hősi emelkedettséggel szolgálta a nagy stílust. *Závodszky Zoltán* tenorja frissen, kipihenten zengett, *Némethy Ella* ugyancsak remekelt. (A két kiváló művész most jutott el pályájának negyedszázados fordulójához, a »Fényszóró« legközelebb kiveszi részét ünnepléskükből.) *Székely Mihály* Marke királyát, *Budanovics Mária* Brangene-jét, *Jámbor* Kurwenal-ját, *Somló* tengerészét, *Udvardy* Melotját is teljes dicséret illeti.

L. V.

Miért

MI JOGON díszíti magát a Munkáskultúr-szövetség nevével egy gyenge profiszintársulat?

MIÉRT tűrik a Munkáskultúrszervezetek, hogy ilyen ízléspusztító kontársággal meghamisítsák és kompromittálják a munkásszínjátszás nagy gondolatát?

MIÉRT nem tiltakozott senki az ellen, hogy a Munkáskultúrszövetség nevével fedezzenek olyan kultúrellenes vandalizmust, hogy bemutatják egy nagyértékű színmű harmadik felvonását külön? Nem egy szobor fejét vágják le, hanem a fejet vágják ketté.

A dilettáns, vagyis nem hivatásos munkások színjátszása roppant fontosságú, kipróbált iskolája a játékosok kultúrnevelésének és nagyhatású ideológiai propaganda eszköz, éppen azért mert nem kívülről jön, hanem maguk a munkások szólnak a munkásokhoz. A jó dilettáns nem rossz hivatásos színész, hanem egész más valami. Más igényű, más műfajról van szó, mely még a jó hivatásos színész eszközeit sem használhatja, hát még kontárok elnyűtt rutinját. Népdalok énekléséhez, teszem, paraszthang kell, hogy el ne vesszen eredeti íze és az operaénekes bel cantója nem használható. Ha nagy hivatásos művészek éneklik szándékosan hozzá „rontják„ a hangukat.

A munkásszínház szövetség nem lehet menekvő szigete a komoly színházakból kimaradt hivatásos színészeknek. Munkásszínjátszás az, ha munkások játszanak. Ha hivatásos színészeket akarnak látni elmennek a Nemzetibe, Vígbe, Belvárosiba. Munkások olcsó pénzen sem akarnak olcsó művészetet. Ők maguk műkedvelők, de kontárokat nem akarnak.

Kérdéseinkre feleletet várnak, mert evvel a dologgal még foglalkozni fogunk.

A Fényszóró.

Az Új Szó jubileumi hangversenye

A diadalmas Vörös Hadsereg magyarnyelvű lapjának egyéves fennállása alkalmából rendezett nagyszabású ünnepségről valamennyi napilap beszámolt. Nem jelent meg azonban részletes tudósítás az ünnepség keretében lezajlott hangversenyről.

A Vörös Hadsereg Házában, a volt Tiszti Kaszinó pompás nagytermét zsúfolásig megtöltő közönség lelkes hangulatban hallgatta meg a díszülés szónokait. Köztük *Illés Béla* őrnagyot, az »Uj Szó« főszerkesztőjét. A kitűnő író remekül megformált, gyujtó hatású beszédét érdemes volna nyomtatásban terjeszteni, annyi izgalmas, megdöbbentő s a nagyközönség számára javarészt ismeretlen adatot tárt fel a bűnös téboly fölidézte magyar-orosz háborúról s a fegyverszüneti tárgyalás előzményeiről. Hadd menjen át minél inkább a köztudatba, mit köszönhet Magyarország a fölszabadító Vörös Hadsereg nagylelkűségével párosult erejének s miért érdemelnek tizszeres kötélhalált a magyar háborús főbűnösök, akik országrontó gazságukért most felelnek a népbíróság előtt.

A díszülés után *Pataky Kálmán* szép éneke nyitotta meg a hangverseny műsorát. Utána *Zathureczky Ede* hegedült *Jámbor Ági* zongorakíséretével. Helyesebben a két kiváló művész kamara-kettősében gyönyörködhettünk s talán még soha ilyen mélyről áradó, bensőséges kifejezéssel nem hallottuk megszólalni Mozart D-moll duó-szonátájának szivbemarkoló fájdalmasságát. A rákövetkező Bartók-rapszódiában persze a férfi-hegedűs ereje és tüze dominált. *Basilides Máriának* még ilyen alkalmi föllépéséről sem tudunk sablont irni, művészete mindig új és meglepő csoda. Mintha először élte volna át és éltük volna át mi is a »Pietà Signore« dallamának nemes szépségét, pedig hányszor hallottuk már tőle! És büszke örömmel figyeltük a zenére oly fogékony orosz hallgatók arcát, mikor az ő bájos népdalaik szólaltak meg nagy énekesnőnk fölséges altján. Hogy élvezték az előadás fölszabadult tökélyét, az orosz szövegmondás hiteles tisztaságát! Kár, hogy *Ascher Oszkár* szavalásából hozzájuk nem juthatott el a versek értelme. De utána megint zene következett, *Szabó Ferenc* zongoramuzsikáját tolmácsolta teljes megértéssel és megérzéssel *Jámbor Ági*. Szovjethonból hazatért kitűnő zeneszerzőnk művészi egyéniségével behatóan kell majd foglalkoznunk. Szonátájából, szonatinájából, koncertdarabjából, amiket most hallottunk, friss, egyéni hang csendült ki és a formálás, hangszerelés eredetisége mutatkozik. Mindez kívánesivá tesz nagyobb szabású, főként szimfonikus alkotásaira.

A magyar műsorral még nem lett vége a hangversenynek. Csatlakozott hozzá a Budapesten állomásozó szovjet erők frontkabaréjának elragadó produkciója. Bármit adnak elő ezek a fiatal katonák és katonalányok, magán- vagy karéneket, szóló- és csoporttáncot, a maga nemében minden tökéletes s a maga közvetlen természetességével oly megkapó, amilyen csak az igazi népművészet lehet. A közönség nem tudott betelni velük és nem győzte hálás tapsokkal ünnepelni őket.

L. V.

Orosz költő drámája a Nemzeti Színházban

A Szovjetunió fiatal írógenerációjának legismertebb költője és legsikeresebb színpadi szerzője: Konsztantin Szimonov. Az első világháborúban született. Elszegényedett katonatiszti családból származik. Ő maga munkás volt és csak sikeres irodalmi próbálkozásai után került az Irodalmi Főiskolába.

Verseit nemcsak szavalják, de éneklik is szerte az egész birodalomban. Zsdji minya (Várj engem) című háborús költeményét vagy hatan is megzenésitették. Az Unió valamennyi nemzetének a nyelvére lefordították. A népszerű dal valóban szájról-szájra jár.

Két színpadi műve, már a háború előtt jelentékeny drámaírói sikert is hozott a fiatal költőnek. »Orosz emberek« című drámáját a háború alatt, ezerkilencszáznegyvenháromban, mutatták be a komszomolok színházában. De hamarosan műsorába iktatta két másik moszkvai színház is. Mindhárom helyen végeláthatatlan szériasikerrel játszották. A Szovjetunió valamennyi városában színrekerült az izgalmas eseményű dráma, mely színpadon elsőnek foglalkozott a német megszállók kegyetlenkedéseivel és a gyötrődő nép önkéntes áldozatvállalásával. Megmutatta annak a csaknem Szent Johanna-szerű rajongásnak a szellemét, mely katonát, partizánt, férfit, nőt, aggot, gyermeket egyaránt az ellenség kiűzésére és a haza felszabadítására ösztökélt.

A fiatal költő természetesen lírát is szó a cselekménybe: egy veszedelmes partizánszolgálatot teljesítő kocsivezetőnek és egy katonának a halálos veszedelmek sodrában sarjadó gyöngéd szerelmét. A kocsivezető: Mészáros Ági. Alig látszik ki a földből, de szárazon és vizen, keménykötésű katonákat megszégyenítő elszántsággal teljesíti a rábizott feladatokat.

A Nemzeti Színházban, Nagy Adorján vezetésével már két hónap óta folynak a próbák. A darabot Háy Gyula fordította magyarra. Főszerepeit Gobbi Hilda, Mészáros Ági, Péchy Blanka, Görbe János, Major Tamás, Rátkay Márton és Rajczi Lajos játsszák. Mind a rendező, mind a színészek azon iparkodnak, hogy megfeleljenek a dráma címének és hiven ábrázolják az orosz embereket.

A bemutatót november 7-én, az orosz forradalom évfordulóján tartják meg, ünnepi keretek között.

Az »Orosz emberek« szereplőgárdája
(Rozgonyi felv.)

A zenei hét

Zenekari matinét vezényelt MIKULAI GUSZTAV, a tehetséges, rokonszenves karmester, aki a legszorongatottabb időkben szolgálta, egészen önzetlenül a munkászenekultúrát. Ezuttal *Brahms* legnépszerűbb zeneköltemányéntk, a mélabús hangulatú negyedik szimfóniának kongeniális előadásával érdemelte ki a közönség tapsait. *Boccherini* gordonkaversenyét *Starker János* játszotta. Operaházunk fiatal koncertmestere — emlékezetes Bach-tolmácsolása után — most a híres olasz csellistazeneszerző finomkodó, »elegáns« világába vezetett el bennünket, stilusosan csillogtatva technikáját és megejtően lágy tónusát.

*

A SZÉKESFŐVÁROSI ZENEKAR *Mozart*-estje az igazi zene minden rajongójának élményt jelentett. *Somogyi László* elérte azt, hogy Mozart-hoz sorbanállnak a pénztárnál, mintha sztár-filmet hirdettek volna! Külön kell megemlékeznünk a hegedűre és brácsára írt szimfonikus versenymű szólistáiról, *Ákos Ferenc*ről, a meleghangú hegedűsről és *Lukács Pál*ról, aki a violát, ezt a méltatlanul mellőzött dísszínű, régi hangszert ismét megkedveltette a közönséggel. A megérdemelt tetszésnyilvánítást a két művész *Händel* »Passacaille«-jának nagyszerű előadásával köszönte meg.

*

A ZENE NAGY ÉVSZÁZADAI sorozatban *dr. Enyedi György* tartott érdekes, lebilineselő előadást *Kelet zenéjéről*. Amikor példákkal bizonyította, hogy a ceyloni, vagy tűzföldi primitív népek motivumait Wagnernél is megtalálhatjuk, rávezetett arra, hogy a zene minden időkben és minden formájában — varázslat. Az énekillusztrációkat *Szegő Júlia* adta elő Szabolcsi Bence kíséretével.

*

VARGA PÁL alapos készültségű muzsikuslélek, aki Liszt »Les Préludes«-jét odaadó elmélyedéssel vezényelte. A *Liszt—Verdi*-esten az A-dur zongoraversenyt *Ferenczy György* játszotta. Érdeklődéssel várjuk a tehetséges zongoravirtuóz hirdetett önálló Chopin-estjét. *László Magda* két Liszt-dallal aratott sikert. *Szücs Gábor* kulturált baritonja értékes nyeresége zeneéletünknek.

*

A FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG I. hangversenyének *Komor Vilmos* volt a karmestere. *Strauss Richard* »Don Juan«-jának érzéki és mégis tragikus hangulatát és *Mendelssohn* »Skót szimfónia«-jának fényárnyjátékát egyaránt megértően idézte. Kifogásolnunk kell azonban a műsor összeállítását, melyben *Szervánszky Endre* II. Divertimento-jának színes falusi életképei »stílustörés«-ként hatottak. A közönség mindamellett hálásan fogadta az élvonalbeli magyar zeneszerző művének előadását, melyből különösen a 3. tétel elégikus, kesergő víziója és a virtuóz hangszerelésű 4. tétel pattogó táncritmusa kapott meg leginkább.

A *Csajkovszky*-hegedűversennyel *Garay György* remekelt. Megjelenésében és stilusában is Amerikában élő, világhírű hazánkfiára, Kerékjártó Gyulára emlékeztet. Könnyed virtuozitással él a mesterségbeli fogásokkal, színezése, stilizálása magávalragadó, a Canzonetta bensőséges meleg hangjaival pedig megbódította a szíveket is.

Reményi Gy. István

DANDY

Írta:

Márai Sándor

A dandy örökké harcol. Az emberek csak azt látják, hogy valaki szép időben is feltűri nadrágja hajtását, vagy orchideát visel gombiyukában, mint Wilde Oszkár. »Egy dandy« — mondják gúnyosan és kiköpnek. Mások Baudelaire-t emlegetik. Ezek már hallottak valamit harangozni a dandyről. De nagyon ritka az olyan ember, aki megérti, hogy az úr, aki hanyagon felhajtott nadrággal, vagy virággal gomblyukában jön szemközt az utcán, miért dandy?

Igaz, a dandy számára ez közömbös. Nem célja meggyőzni az embereket. Harcos, tehát közömbösen harcol az emberekért, s nem vár hálát, sem kitüntetést, érdemrendet. Ha valaki ilyesmit felajánlana, udvariasan, de határozottan elutasítaná. A dandy életeleme a harc, melyben senki nem segíthet neki. Mindenekelőtt önmaga ellen harcol. A dandy úgy látja lelkét és testét, mint csatateret, ahol egyes-egyedül kell megvívnia egy nagy ütközetet. Meg kell tisztítani testét és lelkét az ellenségektől. Igy, mindenekelőtt: az olcsó sajnálkozástól, melyet az emberek önmaguk iránt éreznek. A dandy nem sajnálja önmagát. Szívesen lép vérpadra, — közömbösen és szórakozottan, mert közben másra gondol — vagy sétál esernyő nélkül a zivatarban, ha a szolgálat parancsa így kívánja. Mert a dandy mindig szolgál és véd valamit, mint a katonák: önzetlenül szolgál és pályabér nélkül véd valamit. Az embert mindenekfölött önmaga ellen kell megvédeni, mert nincs nagyobb ellensége, mint ő maga, s mindaz, amit szeret: a gyáva és tunya szellemi restség, az igénytelenség, a röfögő beleegyezés mindabba, ami az emberek többségének tetszik, s az egyetértés mindazzal, amit az emberiség többsége elítél. A dandy kénytelen állandóan *en garde* állani, kezében láthatatlan vitőrrel, s visszautasítani az ostobaság, ízléstelenség, könnyfacsaró és lelkendező páthosz, érzelmes és gyáva megegyezések orvtámadásait. A dandy a legjobb hazafi, mert egész sorsát feláldozza, mikor védi a hazát, a maga módján, tehát például úgy, hogy utálja a hazafias szólamokat. A dandy néha elpusztul mérgektől, melyek halálosak és félelmesek, de semmiesetre sem hajlandó elpusztulni szívtágulásban, melyet a mértéktelenül fogyasztott sör okoz. Megissza a méregpoharat, de máskülönben vigyáz arra, hogy teste fölött mester maradjon. Gyötrődve szolgálja az erényt, de émelygeni kezd és szódabikarbónát szed, ha látja, amint a templomba mennek a farizeusok. Legfőbb vágya Isten. Mert ember — mégha dandy is —, tudja, hogy ez a vágy reménytelen; s ezért szenved. Délelőtt sétálni megy, feltűrt kabátgallérral, kesztyűs kezében esernyővel. Szívesen visel sárcipőt. Megjelenése papos, szigorú. Olyan, mint egy szerzetes, külföldön, civilben. Aminthogy a dandy valóban örökké egyfajta külföldön él, szülővárosában is. Az emberek elkerülik és kigúnyolják. A tárgyismeret hiánya és a felületes gondolkozás okozza, hogy a dandyt az emberítélet könnyedén összetéveszti a nagyvárosok majomszigeteinek feltűnően öltözött, ácsorgó uracsaival. Olyan tévedés ez, mintha valaki egy őrangyalt összetévesztene egy detektívfelügyelővel. Az őrangyal az ember lelkére vigyáz, a detektívfelügyelő a betörőkre és kábítószercsempészekre vigyáz.

A dandy tudja, hogy élete reménytelen harc, mint az angyalok harca, akik az emberek lelkéért küzdenek. Ezért nem vitatkozik, hanem cselekszik. Néha úgy cselekszik, hogy nem csinál semmit, mikor mindenki lelkesen és izzadva működik. Néha úgy cselekszik, hogy egyetlen felesleges mozdulattal értelmet ad mindennek, amit az emberek görnyedve és értelmetlenül, cél nélkül, heves buzgalomban művelnek. Ez a mozdulat legtöbbször tagadó. A dandy meghal egy nőért, vagy verset ír a nő számára, de közönnyel nézi, mikor az emberek nemi hiúságukban lúgot isznak, vagy felkötik magukat. Moziba nem jár, cirkuszba igen. Istenért él, de ritkán látni templomban. Az ördögöt nem tegezi, hanem névjegyét nyujtja át neki, udvariasan megemeli kalapját és odébb megy. Mindig egyedül jár. Mikor meghal, kiderül, hogy nincs semmiféle címe, sem vagyona, s gyászjelentésére nem írhatnak mást, csak a nevét. Az emberek megkönnyebbülnek, mikor egy igazi dandy meghal.

BÉKÍTŐ IDŐ

(NAPLÓ)

Írta: GYARMATHY ERZSÉBET

Október, hétfő:

Nyugodhatnánk, húsz méter rom alatt,
író, festő, költő, mint egy rakás
nyálas hús, néhány heti rothadás,
(most hántanák le rólunk a falat).

Mégsincs szívünkben semmiféle vád,
hát nélkülünk épülne a világ,
a gyerekfej nagyságú csillagok
versek nélkül is jeleznek tovább.

Kedd:

Még lélegzel és én már rettenek.
Milyen törékenyek e csontok!
Ujjal tapintom a szemed,
halálod melyik sejtben hordod?

Szerda:

A délelőtt csak eltelt, mint a játék,
a délután szikrázó, tiszta volt.
Most meleg őszi estben, mint ajándék
kelsz fel, szálló és tűnő, ifjú hold.

A nyír mögött égsz, mesebeli csillag,
mit sosem ért el egy gyerek kezе.
Téged bámulnak, akik benned hisznak
s egy gesztenye sötét tekintete.

Csütörtök:

Igen, hitese lettél földnek, lombnak,
a futó felhők árnyékukba vonnak, —
ezt az éjszakát ébren töltöd el,
a padon illatos almát eszel,
és nyughatatlan lesed az időt,
hogy perceg, rebben, mélyén a halál,
hogy nő. Egy rőt, lázadó rózsa áll
asztalodon — hajnalig nézed őt.

Péntek:

Rámhullottál, keserű csöpp,
és mint olaj úszol a vizen,
és minden új, idegen ízben
ott érezlek nyelvem mögött.

Mint homok, csikorduisz fogamban,
bogár vagy, két szirom között,
mindenütt ott vagy, láthatatlan
és hálóid lassan szövöd.

Egészen bevonsz csillogásoal,
százféle nyálad rámtapad.
Igy kötsz meg, oldhatatlan szállal,
mint horog köti a halat.

Sötét sirály, lebuksz rám és
szárnyaid betakarnak engem. —
Ó, rózsa, nyilj ki a szivemben,
töltsd ki italod, feledés.

Szombat:

Szemed úgy hívja arcomat,
mint aki víz fölé hajol
és megremeg, lent valahol
fodrozódik és fut a hab.
Arcodnak mélyén felmerül
egész titkos gyerekkorom,
fogódzom benned, egyedül,
folyók zúgását hallgatom,

forrást kutató szomjúság,
madarat lesö félelem,
a fáradt test mélyeiben
lassan elmerül a világ.

Melledre bukom, mintha már
vinne, hozna, apály — dagály,
elránt és újból visszavet
a magány és a szédület.

Vasárnap:

A napfény, mint a máz, csorog a kezemen,
de fagyos már a föld, gyönge rózsák tövén,
piros pokrócomban ülök a kert fűvén,
egy percre még engedd el, sötét fény, a szívem.

Rebbenő hegedű eltévedt hangja száll,
tudlak szomorúság, varázslat: Bach Chaconne.
Mint madárszárny érinted szemem és homlok
s a békülő halálra bölcsen tanít a tá

Sennyei Vera:

„Nem az előadás, a próba az élmény"

Sennyey Vera

A »szép és dekoratív Sennyei Vera...« — addig járta a kritikában ez a közhely, míg *Priestley*-nek, a nagy angol írónak »*A Conway-család*« című drámája színre nem került a Belvárosi Színházban. *Bárdos* Artúr szeme kellett hozzá, hogy egy nagyon tehetséges, de elskatulyázott színésznőnk képességeihez méltó szerephez jusson. *Közönség és kritika ámulva fedezte fel akkor Sennyei Verában egyik legnagyobb jellemszínésznőnket.*

A felszabadulás óta jóformán állandóan színpadon volt, míg végre a Cocteau-darab bemutatója jól megérdemelt pihenőhöz juttatta: egyik vendégszerető barátnőjének zugligeti villájában piheni ki fáradalmait.

— Nem vagyok jó interjúalany — mondja mosolyogva. — Minden csodálatom néhány kollégámé, akik hihetetlenül intelligensek lesznek, mihelyt újságíróval kerülnek szembe.

Megkérdem, hogy indult színésznői pályafutása.

— Mióta az eszemet tudom, mindig színésznő akartam lenni, természetes és magától értetődő dolognak tartottam. Szüleim kevésbé. Mindazonáltal tízéves koromban már gyermekszereplőként felléptem a Nemzeti színpadán. Öt évvel később az Akadémia növendéke lettem. Hosszú ideig úgy volt, hogy táncosnő leszek, énekelni is tanultam, a színiiskola elvégzésére azonban nem került sor. Ma sincs diplomám, mert kétévi tanulás után a Magyar Színház szerződtetett.

— Emlékszem rá. Mikszáth »*Mindenki lépik egyet*« című dramatizált regényében lépett színpadra.

— Jó memóriája van — nevet. — Tény, hogy vezetőszerepben léptem először színpadra és jószerencsém továbbra sem hagyott el. A sors különös kegye folytán azóta is csak jelentős szerepeket játszottam, nem kellett epizódfigurákon keresztül vergődnöm el a komolyabb feladatokig.

— Mit szeret legjobban mesterségében?

— A próbát. Imádok próbálni. *Nem az előadás, a próba a valódi élmény, a varázslatos izgalom, hogy mit tudok magamból kihozni.* Egészen a bemutató napjáig kótyagos vagyok, utcán, villamoson, otthon továbbélem szerepemet, folyton formálom magamat. Az előadás már a megkönnyebbülés, már csak szórakoztató játék, az eredmény, amely sohasem lehet oly izgalmas, mint a munka. Azt hiszem, ilyesmit érezhetnek a költők is.

Megnyugtatom, hogy pontosan ezt érzik. Rendezőkre terelődik a szó.

— Kevés rendezői élményem van — mondja Sennyei. — Talán egyedül Hevesi az, akire osztatlan beesüléssel és hálával gondolok vissza.

— Mihez volna most leginkább kedve?

— Egyévi komoly studiumhoz. Együtt dolgozni valami nagy-nagy rendezővel, vagy csak ülni mellette és nézni a munkáját.

— Hogy »úszta meg« kedélyileg a közelmult eseményeit?

— Kicsit emberkerülő lettem — mondja halkan. — Csalódtam az emberekben. Azt hittem, a mérhetetlen sok szenvedés közelebb hozza egymáshoz őket. Csalódtam. Az emberek rosszabbak lettek, soha nem látott, kiméletlen tülekedés folyik. Tudom, bennem a hiba, nem számoltam azzal, hogy hosszú éveken át szisztematikusan vadították a földgolyó boldogtalan utasait. A nyomorúság is hatékonyan közrejátszik, hogy az emberek lelki egyensúlya nehezen billenjen helyre. Mindezt tudom. Mégis elkeserít, hogy mikor a legtöbb színész vállalja pályájának, remélem csak időlegesen nehézségeit, akadnak egyesek, akik kiállnak a sorból és sztárgázsikkal csinálnak hosszú fogat kevésbé szerencsés és kevésbé lelkiismeretes társaiknak. Nem hazabeszélek, hiszen lett volna alkalmam »szanálnom« magamat, egyik színházunk jelentős összeggel hívott vendégszereplésre. Nálam is elkéne a pénz, mégse vállaltam, mert vannak az anyagiaknál magasabb szempontok is. Hát miért van az, hogy egyesek képtelenek minden pályatársi szolidaritásra?

Sok-sok kérdésem után most visszakérdez Sennyei Vera. Erre azonban sajnos, nem én vagyok hivatott válaszolni.

—vas

Tapolczai Gyulával a »Képzelt beteg«-ben

Fényes Aliee-szal az »Északi fény«-ben

(Várkonyi felvételek)

JÁSZAI MARI

Jászai a mélyből tört fel, a »társadalom sötétjéből«, ahogy életrajzában írja. Tízéves korában kerül el hazulról, egy mostohaanya s egy borzalmas apa mellől, aki időnként vízbeáztatott kötéllel verte véresre, mert leszakított egy szegfűt, vagy elvesztett egy varrótűt. Elemi után cselédnek adják, egy sötét kamrában hál, éjjelenként patkányok szaladgálnak hálóhelyén és lerágják a haját. Különböző városokban kallódik, megjárja Bécset és Magyarországot, anélkül, hogy jóformán tudná, hol van; még félig öntudatlan, csak a szenvedést eszméli, az éhséget, a hideget, a nélkülözést és a félelmet. De az alkotóerő már dolgozik benne, titokzatos makacssággal, kínzó, feszítő sürgetéssel. Odahaza kilenceszendős korában diákbátyjától egyszer megkérdezte, mi a színház. »Színészek játsszák. Felöltözik, ki ennek, ki annak, s azután úgy tesz, mintha az volna.« A kilencéves kislány rögtön eltökélte magában, ő is olyan lesz, aki úgy tesz, mintha az lenne.

*

Cselédsorból egy artistacsaládhoz kerül, félig szolgálónak, félig mutatványosnak, aztán egy markotányos fogadja fel. Végigkínlódja a porosz-osztrák hadjáratot, a tetvek mély sebeket vágnak húsába, ünnepelt, országoshírű színésznő, mikor még mindig látszanak oldalán a hegek nyomai. Vézizéli egy vesztett hadjárat minden borzalmát, támadásokat, menekülést, éhséget, sebesült és haldokló katonák jajgatását. Ennyi szenvedésből, keserűségből és félelemből kellett kikovácsolnia csodálatos, tragikus művészetét.

Egy dunántúli vándorszínész társulathoz szegődik s végigküzdi a kezdő színész minden nyomorúságát. Egyszer összeesik az utcán az éhségtől; arra tért magához, hogy hideg túrósgaluskát tömtek a szájába s valaki azt mondta: éhes, az a baja. A nyomorúság és megalázottság ennyi kellékét Jászai előtt csak Petőfi életébe sűrítette össze a magyar sors, Petőfiébe, akit Jászai a lángész és az ember követendő nagy eszményképének vallott.

A színészek között híre jár, hogy egyik pályatársuk, Kassai Vidor igen művelt ember, egy egész szoba könyve van. Jászai segédszínésznő a budai színházban, — habozás nélkül faképnél hagyja gazdag, öreg szeretőjét, aki méltóságos úr és feleségül akarja venni. Otthagyja a kultúráért; a kultúrát ekkor Kassai Vidor jelenti. Néhány hónap mulva összeházasodnak. A férj lakásán, a jóformán üres, bútornélküli szobában egy nagy gyékény teli s teli könyvekkel. A feleség lekuporodik a gyékényre és olvas. Mikor nem játszik, vagy nem készül szerepre, ott ül a gyékényen és olvas. A házasság egyébként nem tartott sokáig; talán még addig sem, míg a villámgyorsan olvasó feleség végigrohant Kassai könyvein.

*

Jászai tragikának született, mint ahogy Petőfi költőnek, Kossuth népvezérnek. Sejtelmes, fojtott sűrítettségben érzékelte az életet, zord indulatokban, megalkuvást nem ismerve, mindenben teljességet követelve és vigasztalanságot sejtve. Igen, született arra, hogy Elektrát és Medeát játssza, a meghasonlottakat, a lázadókat, a szenvedőket. Ő maga is tudta ezt: »Tragika nem lesz több hozzám hasonló, mert én — születtem rá«, — írja

Jászai Mari

naplójában. De azt is tudta, hogy a tehetség önmagában nem elég s hogy az alkotás titka félig-meddig a módszeré. Jászai szünet nélkül tanult; mint az igazi nagyoké, az ő élete is állandó munkából állt, hogy sajátos kifejező módszerét a lehető legtökéletesebbre csiszolja. S mert a művész tanítómestere az egész világmindenség, Jászai mindenkitől tanult. A ripacstól, hogy mit nem szabad csinálni, a jó színésztől az apró és oly fontos műhelytitkokat, tanult Shakespearetől és a görögöktől, antik szobroktól s falusi parasztasszonytól egy kétségbeesett kézmozdulatot, melyet az Aranyemberben használt fel. Tudta, hogy minden művészet részben mesterség s hogy a mesterséget gyakorolni kell, állandóan, csökönyös kitartással. De legtöbbet mégis önmagától tanult, mikor alázatosan átadta magát szerepének; Jászai önmagának mestere és tanítványa. Alakításaiban minden benne volt, ami lényeges és semmi más nem volt benne. Semmi díszítés, semmi mellékes. Ismerte önmagát, mint ahogy ez kötelessége a művésznek. Tudta, hogy nagy a keze és súlyos antik márványszobrot idéző megjelenéséhez nem illik a sok mozgás. Ezért keveset mozgott. S mivel mindenki akart lenni, mindenki, akit író valaha is megformált, a született tragika remek vígjátékszínésznő és utólérhetetlen komika.

A színpadon élt és színpadnak, a művészet világában. Az életben tétován csetlett-botlott, szorongató bizonytalanságát, súlyos gátlásait zord fejedelmi gőggel palástolva. Az ország legünnepeltebb színésznője s a korszak egyik legműveltebb asszonya, emberek között kínosan társtalan s gyötrődve érzi, hogy egyéniségének súlya ránehezedik környezetére. »Tudom, hogy fellélegzenek, mikor elmegyek«, — panaszkodott. Egyénisége az ősanyag volt, formátlan és hatalmas, — ebből alkotta életre szerepeit. Ez az ősanyag valóban túl sok volt és túl nehéz a társaság számára.

Öreg korára a Dunapart mellett lakott, rengeteg könyv és keleti imaszőnyegek között. Időnként vendégeket hívott vacsorára s ilyenkor ő maga sütött-főzött — kitűnően. A dohányzást nem tűrte, aki erős dohányos volt, az suttyomban kivonult a folyosóra. Ódry Árpád is ott szívta el a vacsora utáni cigarettát. Néha szavalt. Emlékszem, gyerek voltam, a Szózatot szavalta és Vörös Rébéket s én egész közelről és rettentő erővel éreztem nagyságát.

Dániel Anna

BESZÉLGETÉS BÁRDI ÖDÖNNEL

Bárdi Ödön

Közel félszázad óta tagja megszakítás nélkül a Vígszínház művészegyüttesének *Bárdi Ödön*, a mindig kedves, mosolygó »tanár úr«, a kiváló művész, a finomérzékű rendező és színészpedagógus.

Erről a közel 50 esztendőről beszélgetünk vele öltözőjében.

— Sohasem szerettem a reflektor fényét magam felé irányítani — szabadkozik. Én mindig csak súgtam és hátul álltam. *Valahányszor nagyobb szerepet játszottam, mindig újra és újra felfedeztek.* Aztán mégse... tudja a jó Isten hogyan történt... saját hibámból... nem érkeztem el odáig, ahová szerettem volna.

— Mint fiatal színésznek egyetlen vágyam volt, hogy a Vígszínházhoz szerződjek. Jelentkeztem *Ditrói Mórnál* s ő *gróf Keglevich*-hez utasított. Mikor ott álltam a hatalmas úr előtt, inamba szállt a bátorságom és hebegni kezdtem. Ez a félénkség, úgylátszik, megtetszett Keglevichnek és három nap mulva a Vígszínház tagja lettem évi 480 forint kezdőfizetéssel... Nagyon furcsán éreztem magam kezdetben a nemzetközi viszonylatban is elsőrangú társulatban, ahol a legkisebb szerepet is *Szerémy* Zoltán, *Vendrey* Ferenc és *Balassa* Jenő játszották.

— Első szerepem beugrás volt — folytatja halkan. — Félórával az előadás előtt vettem át a szerepet és amikor előadás után a pedáns *Fenyvesi* Emil csak ennyit mondott: »*jól van fiam!*« Istenem, de nagyon boldog is voltam... Ez a vállveregetés segített át aztán sok-sok keserűségen, ami pályámon ért.

— Sikerei?

— Sikereim, ha szabad egyáltalán az én színpadi működésem kapcsán ilyen szót használnom, mindig groteszk hatást váltottak ki a közönségből. »*A tanítónő*«-ben és a »*Szentbernáti barátok*«-ban intrikus papot játszottam. A színpadon nagy sikerem volt, de a privát életben a nők megutáltak és messze elkerültek, viszont a »*Három a kislány*«-beli szereplésem után a gyerekek követ dobtak utánam és kicsúfoltak.

— Miután színészi ambícióimat nem élhettem ki, átvedlettem rendezővé. Ami csekély tudás kiváló kollégáimról rám ragadt, igyekeztem felhasználni 40 éves tanári működésem alatt, amelyből 25 esztendőt az Országos Színészegyesület katedráján töltöttem el. És ma úgy fáj, hogy nincs reám szükség...

— Bennünket, öregeket, ezek a mai tehetséges és tanult — talán túltanult — fiatalok — lenéznek és kiközösítenek — elfelejtik, hogy a mi tapasztalatunk érték... Voltam színész, rendező, adminisztrátor, tanár... és ma senki se vagyok...

— Nagyon egyedül maradtam... Kollégáim, a Vígszínház akkori kitűnő együttese — nagyrészt a magyar színjátszás Pantheonjában alusszák örök álmukat...

Mély csend üli meg a szobát, miközben ezek a szavak elhangzanak...

— Mi a szíve vágya, kedves tanár úr? — kérdezzük búcsúzóul.

— Legelsősorban újra fellépni a lebombázott régi Vígszínházban, ahol 48 évet töltöttem el. A rajtam levő s mármár foszladozó ruhán kívül semmim sem maradt, mégis ennek a szívemhez nőtt, elpusztult színháznak a látványa fájt a legjobban. Szívem vágya továbbá, hogy még egyszer magamba szívhassam azt a légkört, amelyet valamikor a lipótkörúti színházban éreztem: újra találkozni színészekkel, akik nem a maguk önző céljai szerint mérlegelik a szerep súlyát, igazgatókkal, akik nem élnek vissza hatalmukkal, hanem segítik az arra érdemes, gyámoltalan és a könyökléstől undorodó szegény színészt; fiatalokkal, akik tisztelik a öregeket és sohasem feledkeznek meg arról, hogy a kényelmes utakat ezek az öregek taposták az ő számukra és akik azt is tudják, hogy Déryné nem csupán egy napló és egy színdarab címe. Szentül hiszem, hogy mindezt meg is érem rövid idő alatt. Hiszem, mert ma minden jel ezt sugározza felém.

Kívánjuk Bárdi Ödönnek, hogy hite valóra váljon és a Vígszínház elkövetkezendő 50 éves jubileumát (1947 május 1.) már az újraépült Vígszínházban ölthesse.

Gamásiné Halmy Sári

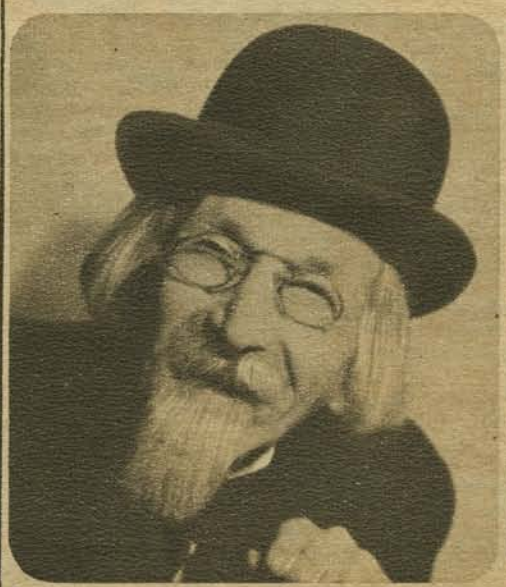

»A mi kis városunk«-ban
(Rozgonyi felv.)

»A márkiné«-ban

A Fényszóró fal

„Vígjátékok" szomorú előadása a Fővárosi Operettszínházban

A Munkás Kultúrszövetség cégére alatt fiatal színészek, inkább csak jószándékú, mint figyelemreméltó kísérletét láttuk vasárnap délelőtt a Fővárosi Operettszínházban. »Vígjátékok« gyüjtőcím alatt klasszikus és modern komédiákat — nem voltak restek még a Pygmalion élő testéből is kiszakítani egy darabot — mutattak be olcsóhelyáras előadás keretében.

Szőnyi Kató, Bozóky István, Szendrei Ilona és Mádi Szabó Gábor a »Kényeskedők«-ben
(Foto Mafirt)

Az előadást inkább csak az igyekezet jószándék mentette a teljes igénytelenségtől. A darabok bizonyára a kevésszámú próbák miatt nyersen, felépítetlenül kerültek a közönség elé s a fiatal színészek, kevés kivételtől eltekintve, — *Barta Mária, Szőnyi Kató, Bozóky István, Mádi-Szabó Gábor* — a műkedvelés és az elsőéves akadémisták iskolás »szépejtéséneke« színvonalán mozogtak.

Örömmel látnánk már a Szövetség központi munkásszínjátszó csoportjának bemutatkozását.

K.

JÖN A CSAPAJEV-FILM!

Nemsokára megláthatjuk a Wasziljev testvérek világhírű remekét, a Szovjetunió legnagyobb sikerű filmjét: Csapajevet. A Szovjetunióban magában 25 millió ember nézte meg.

Csapajev kozák lovas népvezér volt, az első orosz partizán még az orosz forradalom és polgárháború idején. Ő volt első hőse annak a népi szabadságmozgalomnak, mely az antifasiszta háborúban mutatta meg félelmes, legyőzhetetlen erejét. Csapajev az orosz nép legnépszerűbb legendája. Csapajev az orosz férfiideál. Csapajev alakjában megnyilatkozik egyik titka a vörös hadsereg világot tebíró diadalának.

Háy Gyula »*Tiszazug*« és *Békeffy* István-*Stella* Adorján »*Méltóságos asszony*« című darabjával mutatkozik be Budapesten a *Deutsche Volkstheater* együttese.

»*Az asszony és a szellem*« címmel mutatja be a Művész Színház *Zágon* István új darabját *Sennyei* Vera, *Várkonyi* Zoltán és *Tapolczai* Gyula főszereplésével.

November 14-én díszelőadás lesz az Operaházban az ellenállási mozgalomban hősi halált halt egyetemi és főiskolai hallgatók emlékezetére. Az Operaház ez alkalomból *Kodály* Zoltán »*Psalmus Hungaricus*«-át, valamint *Bartók* Bélának *Balázs* Béla szövegére írt »*A kékszakállú herceg vára*« című operáját és »*Fából faragott királyfi*« című táncjátékát adja elő.

Ismerkedés a kamarazenével

A Zenepedagógusok Szakszervezete D. Pongrácz Erzsébet rendezésében nemes feladatra vállalkozott: a Zeneakadémia kistermében sorra megszólaltatja a kamarazene remekműveit, egy-egy ismertető előadás kíséretében. Első alkalommal *Haydn* C-dur vonósnégyesét és *Mendelssohn* Zongoratrióját hallottuk, *Kovács Kornélia, Országh Tivadar, Döme Péter, Banda Márton* és *Friss Antal* gondos előadásában. Az énekpedagógiai és kórusvezetői munkásságáról jólismert kitűnő zenetörténész: *Rajeczky Benjámin* arról beszélt, hogy a zenével való legmélyebb kapcsolathoz csakis a kamarazene teljes figyelmet kívánó hangjain át juthatunk el. Haydn és Mendelssohn művészetén, egyéniségén keresztül pedig azt fejtegette, hogy mennyire más a klasszikus és romantikus művész viszonya a társadalomhoz. Az egyiknél a megkötöttség háttérbe szorítja a »szubjektív én« mondanivalóját, a másik, a romantikus, erre teszi a hangsúlyt, a maga sajátos világát akarja kifeszíteni, kikürtölni. Mendelssohn — mint mondotta Rajeczky — a két típus között áll: szelid, csendes melankóliája a klasszikus formák fegyelmével párosul. A tanulságos előadás és a jó muzsikálás elérte nevelő célzatát.

Járdányi Pál

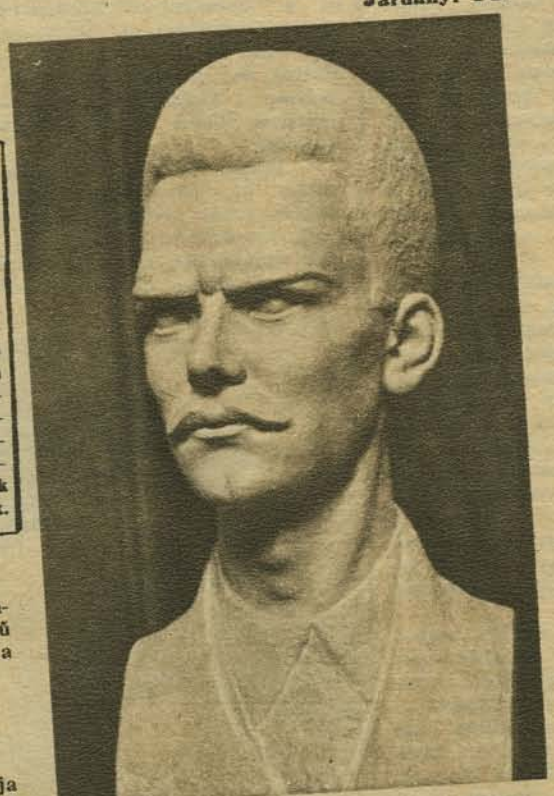

Nóti András szobrászművész József Attila-szoborterve
(Foto Kálmán Béla)

FILME

OSBEMUTATÓ A ROYAL-APOLLÓBAN.

Vasárnap délelőtt került először közönség elé *Ginger Rogers* új filmje, az *Alvilág szüze*. A matiné teljes bevételét a *Mafirt* az alkalmazottak megsegítésére fordította. A film különben a *Scala* következő műsora lesz.

AZ ELSŐ HANGOS KESKENYFILM-MOZI

Kevesen tudjuk, hogy a *MaDISz* fiatalsága nemcsak táncdélutánokat, repülőtanfolyamokat rendez, hanem kulturális életünkben úttörő munkát is végez.

A *MaDISz* színjátszók, képzőművészek után, most a fiatal filmesek számoltak be munkájukról.

A VI. ker. MaDISz székházában a *MaDISz Országos Film Központja* ünnepélyes díszbemutató keretében nyitotta meg az ország első hangos keskenyfilm moziját.

Komjáth István, a Filmközpont vezetője, megnyitó előadásában ismertette a film jelentőségét a 25 éven keresztül félretevezetett ifjúság demokratikus szellemű átnevelésében. Az alig táskányi vetítőgép *MaDISz* híradókat és Jean *Gabin*—*Vidor* *Ködös*

A MaDISz keskenyfilm-mozijának nézőközönsége
(Mafirt fot

A Magyar Nők Demokratikus Szö[illegible]sége IV. ker. szervezete, Sz. dr. Csillag Anna, a Nőszövetség pártonkívüli képviselőjelöltjének vezetésével széleskörű kulturális programmal igyekszik bevonni a kerület asszonyait a szervezet demokratikus szellemű szociális munkájába. A szerdai nőnapokon előadássorozatokat tartanak a különféle női foglalkozási ágak képviselői. A vitadélelőttökön megbeszélik a gyermeknevelléstől a művészetekig mindazokat a problémákat, amelyek közelebb hozzák egymáshoz a nőket és amelyek biztosítják a jövő nemzedék egészséges szellemi fejlődését.

Bajor Gizi játssza a főszerepet *Móricz* Zsigmond »*Boszorkány*« című színművében, ami a Nemzeti Színházban kerül színre.

...LMHÍREK

...LLÓBAN.

...közönség
...z *Alvilág*
...a *Mafirt*
...fordította.
...ző műsora

...YFILM-

...*ISz* fiatal-
...repülőtan-
...urális éle-

...zőművészek
...ámoltak be

...n a *MaDISz*
...pélyes disz-
...neg az or-
...noziját.
...pont veze-
...mertette a
...esztül félre-
...zellemű át-
...vevőtőgép
...*bir... Kódos*

...jának néző-

(Mafirt foto)

...utak c. filmjét pergette a szép számmal megjelent fiatalság előtt.

A szünetben ismertető előadást hallottunk a keskenyfilmről. Előnye a normálfilmmel szemben, hogy gazdaságos, tűzálló és kezelése egyszerű.

Az ünnepélyes megnyitóelőadást a MaDISz kerületekben állandó kismozik létesítése fogja követni.

BEFEJEZTÉK A »TANITÓNŐ«-T A HUNNIABAN. Negyvenegy napi műtermi munka után *Keleti* Márton rendező elkészült a *Tanítónő* belső felvételeivel. E héten a külsőkre kerül a sor. A MÁV által kölcsönadott *1905-ös típusú mozdonnyal* és három személykocsival *Gyón* mellé utazik a produkció.

(Foto Bojár)

A budapesti rendőröket látta vendégül a Royal Apolló igazgatósága. Pásztor Béla bevezetője után dr. Benjámin Olivér helyettes főkapitány tartott előadást arról a szakadatlan harcról, amelyet a magyarság évszázadokon keresztül folytatott a német terror ellen, majd a háborús bűnösök hazaszállításáról, a »hatalom átvételéről« készült riportfilmek, magyar, orosz és amerikai híradók bemutatására került a sor.

...Szö...sége
...g Anna, a
...iselőjelölt-
...kulturális
...a kerület
...tikus szel-
...szerdai nő-
...rtanak a
...k képvise-
...beszélik a
...kig mind-
...k közelebb
...melyek biz-
...zséges szel-

...pet
...nű
...in-

A Nemzeti Színházban megkezdték a próbákat *Molière* »*A nők iskolája*« című vígjátékából, melyet *Heltai* Jenő fordított magyarra.

A színlap a következő:

Arnolphe	*Major* Tamás
Agnes	*Mészáros* Ági
Horace	*Gábor* Miklós
Alaine	*Makláry* Zoltán
Georgette	*Pártos* Erzsi
Chrysalde	*Egri* István
Enrique	*Makláry* János
Oronte	*Nagy* Adorján
Közjegyző . . .	*Horvát* Ferenc

Az előadás rendezője: *Gellért* Endre.

ÚJABB ADALÉK A »NYOMDA ÖRDÖGÉHEZ«

A »*Fényszóró*« hasábjain már foglalkoztunk azokkal a nem mindig mulatságos, de rendszerint kellemetlen tévedésekkel, amelyek a lap technikai előállítása közben keletkeznek. Legutóbbi számunkban újra inveselkedett a »nyomda ördöge«. *Somogyi Éva*, a Vidám Varieté tehetséges színésznője bizonyára meglepetéssel olvasta magáról, hogy néger dadát játszott a Medgyaszay Színpad »Válók« c. darabjában. Utólag megállapítjuk, hogy a fekete festék *Simonyi Magdát* takarta és az alakításáról írt kritika őt illeti.

A »Fényszóró« szerkesztősége

Kincsrablók

»Csak billiókkal fejezhető ki azoknak a műkincseknek az értéke, amelyeket a a nácik Európa minden tájáról összeraboltak« — olvashatjuk az »*Army Talks*«-ban, mely jellemző számokat és tárgyi adatokat közöl Európa legnagyobb rablóbandájának »műgyüjtő« tevékenységéről.

Háromszázezerre tehető a Németországba rabolt műtárgyak száma, ebből harmincezer a festményeké. A többi szobor, gobelin, szőnyeg, antik bútor, hatalmas könyvgyüjtemény és egyéb műkincs. Közöttük található Van Eyck világhírű genti oltára, amelyet Belgiumból »biztosítottak« Németországba, továbbá Gainsborough-k, Corot-k, Cranach 50 képe, 5 Rembrandt, 2 Van Gogh, 2 Renoir, 1 Van Dyck, 1 Velasquez — az utóbbiak kizárólag Göring gyüjtőszenvedélyének áldozatai...

Krakkótól Kievig, Amsterdamtól Firenzéig és Párisig nyúlt ki a vandál germán rabló csápja, amely természetesen elsősorban a Rotschildok, a Stern-, David-, Weil—Picard-gyüjtemények felbecsülhetetlen értékű anyagára vetette rá magát. Hogy mindennek mi volt a célja, arra is megkaptuk már a feleletet. Göring saját múzeumot létesített a rablott anyagból s a »Führer« — de inkább adjuk át a szót az »Army Talks«-nak...

»Hitler beláthatatlan mennyiségű műtárgyat gyüjtött össze, amit Linzben, anyja emlékének szentelt múzeumban akart elhelyezni. Földalatti rejtekhelyen, egy régi sóbányában halmozta fel a rengeteg műkincset. 30.000 ládát és 7000 képet találtak meg a több mérföld hosszúságú földalatti járatokban...«

Ime, — tárgyilagos, számszerű adatokban így fest a nácik kultúrpolitikája!

A kamaramuzsika rajongóit nagy élményben részesítették *Wanda Luzzato* és *Dániel Ernő*: *Beethoven* Esz-dur, G-dur és Kreutzer-szonátáját játszották el vasárnap délelőtt a Zeneakadémia dobogóján. A hideg teremben a nagy zenetitán szellemének alázatos szolgálóit s a hallgatóságot is átfűtötte az Örök Szép iránti odaadó lelkesedés.

A *Fényszóró* megírta, hogy Gál Gyulát márciusban, alig tíz ember jelenlétében temették el. Hogy most kollégái, tanítványai, tisztelői mégis leróhassák a kegyelet adóját a nagy művész, a jóbarát és kitűnő tanítómester iránt, sírjára — nyolcvanadik születésnapján — november 5-én d. u. 3 órakor koszorút helyez el a Nemzeti Színház. Az ünnepélyes búcsúztatón a közönség soraiból is bizonyára sokan fognak megjelenni.

(Szakmáry László rajza)

A SÚGÓ

Írta: Somló István

Chesterton: »Minden boldogság bizonyítéka a háládatosság.« Az ő munkája a leghálátlanabb.

Pontosan úgy született, mint minden más épkézláb ember. Van szeme, szája, füle, keze, lába, szíve, agya, meggyőződése, pártállása, hite, sőt családja is.

És súgó!

Gyermek is volt, iskolába is járt és voltak álmai.

Ezek az álmok könnyelmű következetességgel elsodorták a színpadhoz.

Minden súgó egykor színésznek készült. Elromlott a szeme vagy hangja, megkopott lelkesedése vagy megrokkant a várakozásban és a színpad fényes és magas deszkáiról leszállt a sötét és mély súgólyukba.

Szerény fizetéssel szerény lakásban lakik.

Megnősül, gyermeket nevel és ez a két polgári körülmény még jobban mélyíti művészi szerénységét. Ebből a szerény és látszólag igénytelen magatartásból teljesíti felelős, idegtépő kötelességét.

Súgó!

Reggel legelső a próbán, este is legelső, aki elhagyja a színpadot és tájait.

Merev nyakkal, dülledt szemekkel, a céira kiképzett hanggal, figyelemmel és odaadással súg.

Próbákon ír, jegyez, radíroz, beír, visszaír, kihúz, átír, tisztáz, szünetjelez. Négy-öt órát ül egyhuzamban a súgólyukban, ezalatt

1. szídja a primadonna, aki sok egyéb kötelessége, énekóra, ruhapróbák miatt még nem tudott teljesen elkészülni a szereppel,

2. szídja a bonviván, aki minden ok nélkül nem tanulta még meg a szerepet,

3. szídja a komikus, aki utánozza a bonvivánt,

4. szídja a mellékszereplő, aki pár szavas szerepét nem tanulja meg és bosszankodik, hogy a súgó sem tudja,

5. szídja a rendező, aki tegnap kigondolt finom és tartalmas ötletét elfelejtette és a gondatlan súgónak nem jutott eszébe, hogy azt feljegyezze vagy újból emlékébe idézze,

6. szídja a díszlettervező, mert rendkívüli díszletére későn huzatja és korán engedteti a függönyt,

7. szídja a díszletmunkások kara, mert tétovasága miatt nekik hosszasabban kell várni a díszletcserére,

8. szídja az ügyelő, mert a súgó hibája miatt általában az ügyelő és az ügyelő hibája miatt a súgó felelős, — és végül —

9. szídja önönmagát, mert meggondolatlanul ezt a pályát választotta.

Próba alatt, bizonytalan időközökben pihenője volna. Gyanutlanul rágyujt a délelőtti szivar elejére. Kettőt szippant és már hívják a társalgóba, bizonyítani a teljes társulat tökéletes szerepludását és szemérmetlenebb esetben fogadásokat eldönteni, hogy ki tudja jobban a szerepet. Szivarja kialszik és csak az ál-bizonyításnak tüze ég a levegőben. Ezalatt a próbaszünet kimerül, megy vissza a színpadra, hogy szerényen és hangtalanul átvegye a színpadi rendellenességek miatt fejére zúduló szemrehányásokat.

Előnytelen szerződése és előnytelen beállítottsága ellenére is csodálatos módon mindenki szereti. Az ideges művész, aki a szerepnemtudás tehetetlenségi törvénye miatt, tíz perccel ezelőtt még a legkíméletlenebb szavakkal korholta, most, a próba szünetében barátságos szavakkal és vállveregetéssel enyhíti sajgó sebeit. Mindenki érzi, mindenki tudja, hogy segítőtársa, olykor nagyon is segítőtársa abban a sikerben, melyet nélküle el nem érhetett volna.

A magyar színészet százötven éve alatt olyan természetes és rejtett munkálkodása, hogy abban senki különös tehetséget vagy erényt nem talál. Csak akkor eszmélnek valódi értékére, ha egy napon megbetegszik és helyettes pótolja a lyukban. A gyanutlanul, halhatatlanság felé küzdő színésztársadalomban ilyenkor észrevehető rövidzárlat fedezhető fel, kusza nyugtalanság, hogy idegen arccal, idegen lelkiismerettel találják szemben magukat lent, a súgólyukban. Bizony, névtelen és szívesen elfelejtett tényezője sok nagy színész várost-dúló sikerének.

A szídásokat mindenkor némán tűri, mintegy hivatalos elkötelezettség szerint. Gondolatai felől ninesenek határozott észrevételek. Igénytelenségét, szerénységét csak nagyon ritkán pótolja, ilyen önbizalmát kisegítő megjegyzéssel: »már Vörösmarty kritikáiban találunk ilyen sorokat: — egyébiránt az előadás, ha az igen fennhangú súgást kivesszük, jónak, teljesen sikerültnek mondható«. E közlését enyhe mosolya kíséri, jelezve, a társulat emlékezetébe idézve, hogy az ő súgása bizony sohasem »fennhangú«.

Próba után gyalog megy haza. A délelőtt folyamán benne észrevétlenül felgyülemlett indulat és ingerfelesleget természetbölcselete felszólítására kigyalogolja magából. Az utcán mégegyszer nekikezd elhamvadt szivarjának.

Otthon már férfi, adófizető, felelős, családfenntartó, apa. Megebédel, ebéd után kicsit lefekszik, majd megsétáltatja gyermekét.

Vasárnap délelőtt — régebben ugyanis ismeretlen volt a vasárnap délelőtti munkás- és köztisztviselőelőadás! — művelt-sége ébrentartásának áldoz. Az ünnepi hangulat csendjében keresztrejtvényt fejt, történelmi és irodalmi ismereteit frissítve, melyeket az évtizedeken keresztül végigsúgott színdarabok hínárjából kotor elő. Ilyenkor úgy érzi, eltévedt ember. A színművészet labirintusaiban imbolygó és kóválygó pályatársak között a halhatatlanság számára »alkalmatlan«. Megvigasztalja magát, hogy felesége, gyermeke, családja van. Tisztességes ember gondolkozásában ez a körülmény művészietlenül is kötelez. Családjára gondol és családjára hivatkozik, amikor színészi közügyeket tárgyaló üléseken úgyszólván mindig és hangosan felszólal. Az egyetlen hely, ahol *kiereszthetí* hangját.

Este legelső a színházban. Mindenki utasítja, szövegellenőrzést rendeznek, figyelmeztetik. Senkit nem terhel észrevétellel, ismeri a színész idegrendszer kiszámíthatatlan bolygását. Amikor megkezdődik a darab első előadása, elrejtve a nézők elől és elmosódottan ülve a játszók izgalomtól homályos tekintete előtt, ő szurkol legjobban az előadásért, sikerért, primadonnáért, komikusért, epizodistáért, rendezőért, díszletmunkásért, díszlettervezőért, ügyelőért és végül önmagáért.

Az első felvonás után megmozdul a nézőtér, színpad, társalgó, mozognak a színház összes alkalmazottjai. Siker-szag a levegőben. A beavatottak a társalgó füstfelhői közül pazarolják gratulációikat. Ő megbékélten szívja szivarja maradékát, még a reggeli szivarkezdés estére áttett amortizációját. Mosolygósan benne van az általános örömben, egy-egy máshoz címzett gratulációhoz enyhén meghólintja fejét, szinte tudattalanul magához húzva az általános elismeréseknek kis csücskét.

A második felvonás után már mindenki biztos a dolgában. Ő is. A színészek, az igazgatósági emberek feszültsége felenged. Egészen úgy viselkednek, mintha nem jönne még egy harmadik felvonás, holott jól tudjuk, emberemlékezet óta a harmadik felvonás jó és rossz meglepetéseket egyformán tartogat. A rendező még egyet rámordul: »ha a csúcsbonviván egy kicsit nagyobb szünetet tart, ne ordítson, mint egy sakál...« Nem érdekli a dúrva hántás, nemes gégéjében bújik el az eddigi siker aranyfedezete! Hóna alatt a meggyötört szövegkönyvvel megy vissza elindulási helyére. Fontos, egyedül fontos: a *siker*.

Másnap jönnek a kritikák, az elismerés áradata, a harmadik felvonás sem hozott kellemetlen meglepetést. Tökéletes volt a színház, a színésztársaság, a díszlettervező, a munkások, a növendékek; tágul a szemhatár, fizetésemelések árnyéka lebeg az öltözőszobákban, messzi tervek az igazgatói irodákban. Mindenki kap egy jó szót, egy kézfogást, egy ölelést (lehetőleg olyasmit, ami egyelőre nem kerül pénzbe!), csak ő esik kívül ez általános boldogság határain. Vele nem törődik senki. Fiatalságának a színészet felé imbolygó álmaiból annyi sem valósul meg, hogy egyszer, legalább egyetlenegyszer *lenyomtatnák* valahol a nevét, amellyel művészi pályáját igazolhatná késői leszármazottjainak.

Előadás után hazasiet családjához.

Felesége a mult gyakorlatából táplálkozó félénkséggel megkérdi: »na, mi volt, fiam?«

Megkeményszik hangja, a családfenntartó határozottságával és családjától messze üzött művészetének ellenőrizhetetlen fölényével és biztonságával válaszol: »órrriási siker, fiam!«

Aztán hirtelen megenyhül, fizetésére gondol és felsóhajt: »Isten adná, hogy százszor menjen a darab, talán kapnék egy kis előleget és vehetnénk a gyereknek valamit...«

S bár fohászból eddig még nem igen fakadt színházi előadássorozat, bízva Istenében, este imádkozik a — sikerért!

A Munkáskultúrszövetség művészotthonában

Egy kis csoport lelkes fiatal művész kapott otthont és műtermet Merész Gyula elhagyott rózsadombi villájában. A villát a Munkáskultúrszövetség számára utalták ki a hatóságok. A ház bombasérüléseit maguk a fiatal művészek javították ki, a bedőlt falakat, az elpusztult tetőt is ők maguk állították helyre. S ha nem is tudtak még mindent teljesen rendbehozni, mégis olyan otthont és munkahelyet teremtettek maguknak, mely az ujjáépítéshez szükséges lelkesedéssel és munkával valóban ideális művészteleppé fejleszthető.

A lelkesedés és a munkakedv nem is hiányzik ezekből a művészekből. Ezerféle gonddal, nehézséggel küzködve és fáradhatatlanul s okos tervszerűséggel végzik munkájukat. Festők, szobrászok és egy író a művészotthon állandó lakója. Közös konyhát alapítottak. Igazságos beosztással megosztották maguk között a házimunkákat is. Felváltva járnak el bevásárolni. Már hajnalban ott áll a művésztelep soros bevásárlója a pékműhely előtt és sorbaáll a kenyérért. A másik a zöldségpiacon vásárolja be a babot vagy tökkáposztát. Igy a nehéz napi gondok nem mindenkinek veszik el minden nap az idejét. Valamikor, a »Vas-csomagok« idején könnyebb volt az élet a művésztelepen. Most a kis »kollektivának« magának kell gondoskodni az élet legapróbb és legnehezebb feltételeiről is. Megcsinálják — hiszen művészek . .

A Művészotthon azonban nem csak azért jelentős intézmény, mert a reális életproblémák gyakorlati megoldásának életrevaló kisérlete. Igazi jelentősége inkább szellemi téren bontakozik ki. A közös munka a szélesebb horizontot átfogó szemlélet, az erősebb kritikai öntudat valóságos akadémiája. Nem szabad azt hinnünk, hogy az itt együtt dolgozó művészek valami művészi szekta tagjai, valami »művészeti iskola« szektáriusai. A legellentétesebb művészegyéniségek szabadon, a maguk művészetének törvényei és stilus-parancsai szerint végzik munkájukat. Éppen az ellentétes egyéniségek többféle szine, eltérő természete ad távlatot az egymás mellé kerülő munkáknak. Ebben rejlik az együtt dolgozásnak szellemi gazdagodást, kritikai érettséget jelentő igazi nevelő hatalma.

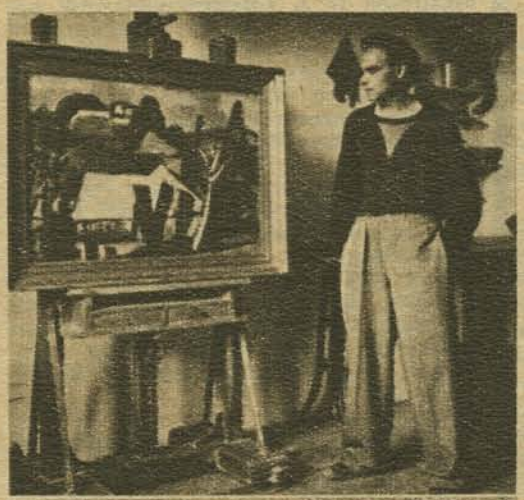

Bálint Endre műtermében

Nádas József rajza

Itt dolgozik például *Bálint György*, a kitűnő fiatal mester, akinek szenvedélyes festői pátosza, kemény ritmusa, dinamikus szerkesztő fantáziája a francia »*Faud*«-ok művészetének impulzusai mellett Chagall mélységes lirizmusát is magába szívta, s ezen a vonalon alakítja ki a maga magyar művészetét. De mellette dolgozik az absztrakt piktúra legelvontabb s legtisztább ortodoxiájának kérlelhetetlenül következetes művésze, Losonczy Tamás. Két egymástól idegen világ. Nézzék meg például azt a gyöngéd és finom rajzot, amit *Nádas József* munkáiból mutatunk be itt, s nézzék meg mellette Losonczy Tamás zenei szellemű elvontságát: rögtön megállapithatjuk, hogy a legkülönbözőbb szellemi irányok nagystilű gyüjtőedénye ez a művészotthon.

Természetesen sok gonddal, anyagi bajjal kell megküzdeni e kis »kollektiva« tagjainak. *Losonczy Ibolya* szobrászművész finom és mély áhitatú portrészobrok érzékeny s mégis nagystilű plasztikai nyelven beszélő fiatal mestere — terrakotta iparművészi tárgyakat készit és francia nyelvórákat ad, hogy megélhessen. *Jakovits József*, tömör és monumentális szobrászi viziók megalkotója, egy terrakotta gombgyárba jár dolgozni.

Itt él *Gyarmathy Erzsébet* is a költő, a kolonia egyetlen iró-tagja. Lehelet-érzékeny költészetének tiszta művészi és emberi gazdagságát a »Fényszóró« olvasói is jól ismerik. A végtelenség csillagködeinek reflexeibe emeli a lélek meleg emberi fájdalmait. Az ő nevét is meg fogja tanulni mindenki, aki magyarul olvas.

De rajtuk kivül a tehetséges fiatalok egész kis csoportja dolgozik még itt a rózsadombi Művészotthonban. Aki meglátogatta ezt a házat, megismerte a kis közösség tagjait, azzal az érzéssel lép ki az utcára, hogy a magyar művészet jövőjének ügye — biztos ügy. (sz.)

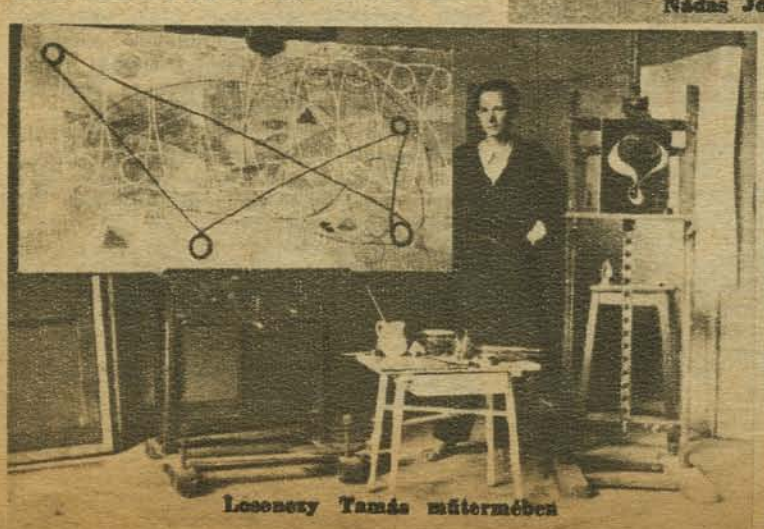

Losonczy Tamás műtermében

A művészotthon tagjai: Stark [illegible], Losonczy Ibolya szobrász, Losonczy Tamás festő, Nádas József festő, Kontraszty festő, Gyarmathy Erzsébet író és Jakovits József szobrász (Szabadság fényképfelvétele)

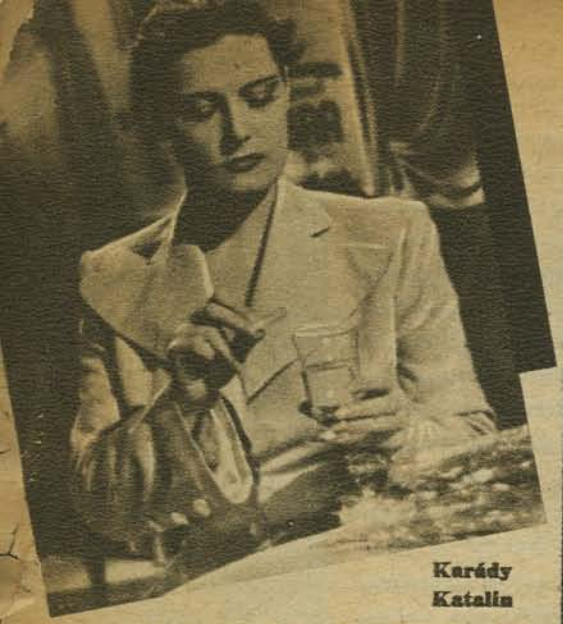

Karády Katalin

MACHITA

(Corzó, Corvin, Décsi.) Hol vannak a kész magyar filmek? — hangzott a kérdés hónapokon keresztül a mozilátogatók berkeiben. — Hol vannak azok a filmek, amelyek tavaly készültek és amelyeket politikai okok vagy az ostrom miatt eddig nem mutattak be?

Most előkerült ez a *Machita* című szülelenség és tegyük rögtön hozzá: bár sose került volna elő. Mert ami itt kémtörténet ürügye alatt a vásznon lepereg — pardon: levánszorog, lekecmereg — az valami olyan tömény unalom, hogy még a gyászosemlékű magyar-nemzeti-erkölcsi filmgyártásban is párját ritkítja. A logikátlanságnak, a gyerekes ostobaságnak olyan halmaza, mintha egyenesen a hülyék intézetének készült volna. Bár erős a gyanunk, hogy a »drámai feszültség« ott is legfeljebb harsogó derűt váltott volna ki.

Amilyen a történet, olyanok a színészek. Karády a lehetetlen figurában teng-leng, kínlódik — rossz. Nincs teremtett lélek a nézőtéren, aki elhiszi, hogy a balmazújvárosi borbélylegény maszkjában hamisan handabandázó *Petrovich* Szvetiszlávba szerelmes legyen. A többi szereplők is csapnivalóak, kivéve az egyetlen *Bihary Józsefet*, aki a rengeteg papírmasé figura között hús-vér embert játszik, egészen az utolsó jelenetéig. Ott neki is kicsúszik a lába alól a talaj.

Nevetőorkánt váltott ki, amikor a kocsmában dorbézoló gavallér kifizeti a hatalmas cechet: harminckilenc pengőt. Amikor pedig a művezető jókora darab császárhúst kezd falatozni, irigyen és csámcsogva morajlott fel a nézőtér.

Ha a demokráciában egyáltalán indokolt a filmcenzúra működése, úgy szerintünk elsősorban az lenne a feladata, hogy az ilyen silány produkciónak ne adjon játszási engedélyt.

—sm—

ŐSZRE HORMON ÉS VITAMINOS KRÉMEK, KEZELÉSEK
Vermesné Rohács Nona
KOZMETIKUSNÁL
ERZSÉBET-KÖRÚT 56 I.

Az 50 éves filmi és MAGYARORSZÁG

Ebben az esztendőben ünnepli az egész kultúrvilág a film ötvenéves születésnapját. Európában elhallgultak az ágyúk, megszüntek a bombázások, mindenütt eltakarítják a romokat és ebben az építőmunkában akadnak majd bizonyára komoly és fölemelő *kultúrünnepségek* is. Ezek közé tartozik majd a film születésének méltatása is, *Louis Lumière*, a film atyjának méltó ünneplése.

A film 1895 december 28-ikán indult el hallatlan ívelésű életpályája felé. Ötven évvel ezelőtt, június 10-ikén vetítették le a Lumière-testvérek addigra elkészült néhány kisfilmjüket másodízben zártkörben, a lyoni fényképészeti kongresszuson, szakemberek előtt. Tehát a filmet már látták, már vetítették, azonban hivatalos indulása csak december 28-ikára esett, mert az első európai nyilvános filmelőadást ezen a napon tartották meg Párisban a Rue des Capucinesen lévő Grand Café alagsorában berendezett mozgóképhelyiségben.

Csak pár nap hiányzott az új esztendőből, de ez elég volt ahhoz, hogy az egész világ sajtója mint valami rendkívüli örömhírt közölje az olvasókkal, hogy megszületett az új világcsoda.

Teltek-multak a hetek és Európa minden részéből Párisba szállingóztak az érdeklődők. Páris volt akkoriban a világ központja. Vidám, boldog, gondnélküli metropolis, amely csábította és vonzotta az egész világot és az emberek örömmel szaladtak a szajnamenti fővárosba. Az érdeklődők hihetetlen módon habzsolták az új találmány minden titokzatosságát és újszerűségét, gyorsan megtanulták a leadógép szerkezetét és mert nem volt olyan komplikált, mint a mai gép, könnyen meg is tanulták a kezelését. Eközben gondosan megnézték, *mi is az a film*, amelyről addig semmit sem tudtak, mert az új szó fogalmát sem ismerték. Lumièreék montplaisiri gyára pedig csak úgy ontotta a sok filmet, a 16—30 méteres képszalagokat, a gépgyár pedig, hogy szakszerűen fejezzük ki magunkat, piacra dobta a sok új leadógépet is. Bár akadtak már új vállalatok, amelyek főleg gépeket készítettek, — Gaumonték, Pathéék és mások Párisban, Messterék Berlinben és sok cég Londonban — mégis mindenki az első időben Lumièreékhez húzott, onnan várta a csoda mélységes hatását, lenyűgöző eredményét.

1896-ban már minden európai nagy kultúrország sietett Párisba, hogy megnézze az új világcsodát. Magyarországból is kirándultak. Az első, aki Budapestről komolyan érdeklődött a mozgókép iránt, Sziklai Arnold volt, aki már 1896 márciusában, tehát négy hónappal a film megszületése után, megvásárolta az első leadógépet és hozzá az első filmeket Magyarország számára. Vele együtt Párisban tartózkodott a bécsi Brunarius, aki egyszerre öt gépet vásárolt 50.000 frankért. Az akkori liberális gazdasági és társadalmi rendben az egyéni gyorsaság, rátermettség, vállalkozási kedv és rutin lehetővé tette a gyors elhatározást és ennek köszönhető, hogy Magyarország az európai államok közül úgyszólván az elsők között volt, amely nemcsak érdeklődött a film iránt, hanem valójában meg is honosította nálunk a filmkultúrát. Sziklainak meglehetős erőfeszítésébe került, amíg 1896 nyarán a millenáris kiállítás idejében az első mozielőadásokat megkezdte. Hangsúlyozom, hogy *mozielőadásokat*, mert az első rendszeres mozielőadásokat Sziklai tartotta az Andrássy-út 41. alatti házban, illetve helyiségben, amelyet akkoriban rendezett be mozgóképszínház céljaira.

Az első moziengedélyt Magyarországon a budapesti főkapitányság adta ki 1896 június 22-ikén. Érezhető, hogy a mozi akkor még nem volt üzlet. Az Andrássy-út közönségének és általában a Belváros közönségének nem kellettek a mutatványos és elevenképek, ez is érthető, hiszen akkoriban még csak a vurstli népét érdekelték ezek. A mozi a vurstliból indult ki itt is, Bécsben is és másutt is.

Sziklai Arnold után Engel Mihály hozott Magyarországra Lumière-féle gépet és filmeket és ezeket egy dobutcai kis kávéházban mutatta be a kávéházi közönségnek. Az elmult néhány hónaphoz viszonyítva, a hatás is más volt. Lehetséges, hogy az első mozibukás lelki eredménye is mutatkozott, de lehetséges az is, hogy a kitűnő feketekávé mellett a közönség is másképpen fogta föl a vásznon látottakat. Tény az, hogy a bemutatott filmeknek nagy hatásuk volt és ez csakhamar mutatkozott is Magyarország kialakulófélben lévő filmkultúrájában. Ezekbe a vetítésekbe kapcsolódott bele Ungerleider Mór, a magyar mozi- és filmszakma ma is élő »great old man«-je és a gépet, valamint a filmeket átvitte a sokkal forgalmasabb Kerepesi-útra (a mai Rákóczi-útra) és a jelenlegi Phönix-mozi helyén állt Velence-kávéházban folytatta a filmek további bemutatását. A régi nemzedékből sokan azt hiszik, hogy ezek voltak az első mozielőadások Budapesten. Nem. Kétségtelen, hogy a rövid lélegzetű Andrássy-úti mozi után, valamint a meglehetősen kellemetlen dobutcai kávéházmozi után, kellemesebb emlékeket ébreszt az emberben a Velence-kávéházbeli filmbemutató és innen az a félreismerés, hogy a film Budapesten a Velence-kávéházból indult ki. Ungerleider Mór ezután sorra vásárolt Berlinben és Párisban leadógépeket, filmeket, majd megszerezte az akkor világhírű Gaumont vetítőgépgyár magyarországi vezérképviseletét, úgyhogy gépben és filmben már nem volt hiány.

Lajta Andor

MISIK PÁL HÖLGYFODRÁSZ
új helyiségében is
A RÉGI MARADT (PILVAX-KÖZ)

Fényes Aliz és Uray Tivadar

VIHAR UTÁN

(Royal Apollo.) A »Vihar után« című »nagy, zenés, magyar« film felvételei a legsötétebb nyilas időkban fejeződtek be s a gyártó cégnek már nem volt ideje bemutatni. A »vihart« a film a Hunnia-gyár egy eldugott fáskamrájában vészelte át.

Most elővették a berozsdásodott plédobozokból s mint a mult idők visszajáró, ijesztő kísértetét, levetítették a sajtó meghívott képviselői előtt.

Igazi, hamisítatlan, békebeli, rossz magyar film. Bokaösszeveréssel, parancsolj-kérlekalássamal, szertartásosan merev kaviáros családi vacsorákkal, kevés ötlettel, sok érthetetlen bonyodalommal s az utolsó huszonöt méteren az elmaradhatatlan, mindent megmagyarázó, gyors heppyanddel. Értéke a sok Csajkovszkij-, Beethoven-, Verdi-muzsika, ami átszövi az egész filmet, de ez legtöbbnyire nem a cselekmény lélektani megokolásaként szerepel, mint aláfestőzene, hanem teljesen önkényesen (ha már magyar film, hát legyen benne Beethoven is!). Éppen ilyen önkényes a sok zavaró képkapcsolás és a sötétben fényképezett indokolatlan, mélabús premier plan felvételek.

A filmet büntetésből három hónapon keresztül hetenként kétszer le kellene vetíteni mindazok előtt, akiknek része van a létrehozásában.

(Kőbányai)

Pethes Sándor és Ladomerszky Margit

ÚJ „SZEGEDI GONDOLAT"?

Szeged városa jóformán károsodás nélkül került ki az országon átgázoló háború gőzhengere alól s a látogató számára teljesen békebeli város képét nyujtja.

A városban jártunkban-keltünkben megállapíthattuk, hogy a nagyalföldi »metropolis«, amelyben annakidején a rosszemlékű »szegedi gondolat« megszületett, most ismét kitermelt magából egy a városhoz éppen olyan méltatlan gondolatot. Az »őslakók« egy része leplezetlen gyülölködéssel néz mindenkire, aki nem született városukban és mégis Szegeden mert megtelepedni, pozíciót teremteni. Nem gondolják, hogy Budapesten épp olyan joggal kifogásolhatnák, ha valamelyik vidéki város szülötte a fővárosban csinál karriert? Szegedről lévén szó, joggal kérdezhetnők meg például Fricsay Ferencet, aki jelenleg három pozíciót tölt be a fővárosban, miért nem megy vissza Szegedre? Hiszen vannak fővárosunkban szép számmal olyan budapesti születésü karnagyok, akik tehetséges létükre sem tudnak szóhoz, illetve vezényléshez jutni.

Jellemző a viszonyokra a konzervatórium esete is. Barangi Jánost, a kiváló zongoraművészt, aki a színházat a fölszabadulás után önfeláldozó lelkes munkával talpraállította, ezért a nagy érdemért azzal jutalmazták, hogy el akarták ütni az államosított zeneiskola vezetésétől s helyette sokkal jelentéktelenebb muzsikust erőltetnek erre a fontos pozicióra.

Meglátogattuk természetesen a kultuszminiszter kissé túlságos bőkezüsége által »Szegedi Állami Nemzeti Színház«-zá előléptetett színházat is, amelynek szervezkedéséről az alábbiakban számolhatunk be.

Az új színház november 6-án *Zilahy Lajos* »A tizenkettedik óra« című, Gömbös Gyula által annakidején betiltatott színművével nyitja meg kapuit, jelentős állami és városi támogatással. Az állami szubvenció mértékét egyelőre 20 millió, a város által nyujtandó támogatást pedig 4 millió pengőben szabták meg, de nem nehéz megjósolni, hogy ezek az összegek az évad folyamán jelentősen emelkedni fognak. Különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy a kultuszminiszter arra kötelezte Lehotay Árpádot, a színház új igazgatóját, hogy nagyobb prózai és operettársulaton kívül vegye át a volt kolozsvári Nemzeti Színház operaegyüttesének, zenekarának és balettkarának javát is. Igy azután a zenekar 56 tagból áll. A magánénekesek száma 24, amihez még a népes kórus is hozzászámítandó. A színház zeneigazgatója egyébként *Vaszy Viktor* s ugyanesak ő vette át a *Pálfy György* h. polgármester elnöklete alatt megalakult »Szegedi Filharmonikusok Köré«-nek irányítását is.

A színház a prózai megnyitó után a »Sybill« felújítását tervezi, majd *Molnár Ferenc* »Hattyú«-ja következik *Lehotay Árpáddal* a főszerepben. Az első operai bemutató a »Háry János«, ezt követik *Verdi* és *Puccini* művei.

A színház prózai főrendezője *Lehotay Árpád*, az operákat *Ábonyi Tivadar*, az operetteket pedig felváltva *Sugár Mihály* és *Perényi Kálmán* rendezik. Az operaegyüttes szerződtetése most van folyamatban, a prózai és operettegyüttes ismertebb nevei közül *Radnóthy Évát, Nagy Csillát, Petur Ilkát, Horváth Erzsit, Hotti Évát, Kőmüves Erzsit, Majláth Máriát, Molnár Iránt* és *Rajz Jánost* említhetjük.

A három együttes, a zenekar, a kórus és a műszaki személyzet teljes létszáma mintegy 300 személy, ami a hozzáértőt komoly aggodalommal tölti el a színház jövőjét illetően.

A Fényszóró.

Grant kapitány gyermekei

(Városi Szinház.) Felfokozott érdeklődéssel ültünk be *Verne* Gyula világhírü regényének filmváltozatához. Verne Gyula regényei hálás területül kínálkoznak a filmművészet számára, amely a rendelkezésre álló eszközökkel *csaknem maradéktalanul elevenítheti elénk a nagy mesemondó csapongó fantáziájának csodás álomvilágát*, hogy mégegyszer élvezhessük azt az önfeledt örömet, ami egy-egy Verne-regény — *»Rejtelmes sziget«*, *»Két évi vakáció«*, *»Strogoff Mihály«*, vagy éppen a *»Grant kapitány gyermekei«* — olvasásakor gyermekkorunk felejthetetlen ajándéka volt.

Talán túlzott igényeink okozták, hogy most némi csalódás volt osztályrészünk s a film nem váltotta ki belőlünk azt a hatást, nem merítette meg lelkünket annyira jólesően a mese kristálytiszta vizének hullámaiban, mint annakidején maga a regény.

A »Grant katitány gyermekei«-nek alkotói is *felhasználták a filmtechnika minden vívmányát*. Bravuros megoldásokat, remekbekészült felvételeket láttunk, de maga a film túlságosan széttagolódik. A sok szép fa között elvész az erdő, akarom mondani: a *külön-külön nagyszerüen kidolgozott jelenetek között nemegyszer elkallódik a mese fonala.* Egészben azt a benyomást kelti a film, mintha az előadásra szánt idő korlátolt volta miatt utólag hagytak volna ki jeleneteket, amiket aztán egy-egy meglehetősen szürke magyarázó szöveg beiktatásával pótoltak. *(I. J.)*

de van

SERTAMIN

húshelyettesitő tápszer!....

Dreher élesztő nemesitve

a Dreher Antal—Richter Gedeon eljárással

Szörényi, Misoga, Kolozsvári, Pallós, Benda, Icsey, előttük Ráthonyi

FELHÚZTÁK AZ „ARANYÓRÁT"

Babonás művészek, akik a Magyar Filmiroda kétségbeejtően feldúlt Hungária-úti telepét a felszabadulás után a szétlőtt barrikádok, dugóhúzóvá csavarodott villamos sínek és a pincébe süllyedt emeletes házak között megtalálták, így sóhajtottak fel: »Ime a szépreményű magyar filmgyártás egyik tömegsírja!«

Februárban, sőt még márciusban is szinte elképzelhetetlen volt, hogy ezen a telepen még egyszer élet sarjadjon, hogy a kormos falakról a játék derűje és reflektorok fényive űzze el az ostrom komor emlékeit. De az életakarat erősebb volt a pusztítás ördögénél és az a lelkes munkáscsapat, amely szívügyének tekintette a magyar filmgyártás újjászületését, *lehetővé tette a lehetetlent*, valósággá varázsolta az elképzelhetetlent és ma, mintegy félévi áldozatos munka után a Magyar Filmiroda műterme ismét üzemképes.

Az ostrom tűzfegyverei a reakciónak még a szellemét is kifüstölték a műteremből, ahol *e héten kezdte meg Ráthonyi Ákos első szabad filmjét, amelynek szellemi vonalát* nem az előzetes cenzúra ingadozó ceruzája, vagy Balogh Lászlónak Berlin felé hajbókoló hangulata, hanem *a művészi igény és a kifejezés szabadsága szabja meg.*

Szép Ernő »*Aranyóra*« című színművéből *Kolozsvári Andor* írt forgatókönyvet.

Szörényi Éva és *Várkonyi Zoltán*, a lüktető nagyváros két szürke kis emberverebe, egy ligeti padon találkoznak először. Még nem tudják, milyen döntő fordulata ez a találkozás életüknek, csak csipognak kedvesen, céltalanul és tartalmatlanul . . . Így kezdődik a film.

Csupa régi, kipróbált ember szorgoskodik a felvevőgép körül. Szemükben az újrakezdett élet fényessége villan és valami érthetetlen, szorongó lámpaláz, mintha ma, éppen ezen az első felvételi napon vizsgáznának valamennyien tehetségből, rátermettségből, ügyességből és ügybuzgalomból.

Pallós István, a Korda-filmek világhírű producere, e pillanatban Budapesten állomásozó angol őrnagy, szemlélődő vendégként szegődött a dolgozók mellé. Inkognitóban van, ami azt jelenti, hogy nem szól bele semmibe, csak néz, figyel, mosolyog és hallgat. Nem tudni, tetszik e neki vagy sem mindaz, ami itt történik. De *egyre fokozódó érdeklődését ő sem tudja eltitkolni* és ebből már következtetni lehet.

Váratlanul szürke felhő fekszik lustán a nap elé, elnyujtózik szélesen, mintha alkonyatig akarná süttetni hátát a nappal.

Mindenki az égboltozatot kémleli. Elmegy? . . . Itt marad?

A felhő konok. Az irigy borulatot a szorgalom sem győzheti le.

Percek alatt összecsomagolják a felvevőgépet. Ma nem lesz több felvétel.

Nézve így kívülről, a nyugalom egészséges távlatában őket, a szemlélő úgy érzi, *ezek a sugárzó arcú emberek már le tudták zárni a megrendítő multat magukban* és egészséges ösztönnel megnyitották lelkükben a jóreménységfeszülő zsilipjeit

De mind között legvidámabb Ráthonyi Ákos, a kapitány! Ez érthető is.

Ő ezen a reggelen, a film első jelenetének elkészültével, felhúzta az »Aranyórát« és joggal reméli, hogy jól is fog járni ez az »Aranyóra«.

Színetár György

Várkonyi Zoltán és Szörényi Éva (Karossa foto)

Melltartó
Melltartó
Melltartó
csak amazon

A SZOVJETOROSZ FILMMŰVÉSZET TÖRTÉNETÉBŐL

A szovjetorosz filmművészet, melytől a magyar közönség tervszerűen és légmentesen el volt zárva, 1918-tól gyors ütemben fejlődött a tökéletesség felé. A szovjet filmtermelés művészi alapelveit 1928-ban fogalmazták meg, a moszkvai nemzeti filmkongresszuson. A kongresszus határozatai között a következő pontok szerepelnek:

»A munkásosztály kezén lévő filmgyártásnak valóban a művészet és a kulturális haladás eszközévé kell válnia.

Olyan munkatársakat kell toborozni, akik biztosítani tudják a szovjet filmek ideológiai tisztaságát és művészi szépségét, mindig szem előtt tartva azt, hogy a mozi a munkásoké és a parasztoké.

A filmgyártás nem specialisták szűk körének privát ügye, hanem a széleskörű szociális kezdeményezés egy része, a szovjet kulturális forradalom egyik hatalmas tényezője.

A szovjet filmgyártásnak tervszerűen kell művelni a tömegek nevelését.«

A szociális gazdasági alapokon megindult szovjet filmművészet a fenti elvek alapján hatalmas fejlődésnek indult. A Szovjetunióban lévő mozihelyiségek száma kétezerről néhány év alatt tízezerre emelkedett. Az idegen filmek 1925-ben még 75 százalékát tették a Szovjetunióban vetített filmeknek. Ez a szám 1928-ban már 35 százalékra csökkent.

A Szovjetunió az egyetlen ország, ahol — az 1928. évi filmkongresszusi határozat alapján — *a cenzúra betilthat egy filmet azzal az indokolással, hogy — nem elég művészi.*

Ezeknek az elveknek alapján, ilyen tudatosan megfogalmazott művészi célokkal érte el a szovjet film, hogy a nemzeti kereteken túl, csakhamar az egyetemes emberiség számára lett mondanivalója. »Potemkin«, »Az anya«, »A Föld«, »A szteppék démona« és sok más szovjet film — Eisenstein és Pudovkin mesteri rendezésében — Amerikában éppen olyan döntő sikert aratott a huszas és harmincas években, mint a Szovjetunióban.

A moszkvai filmkongresszus határozatai kijelölték a szovjetorosz filmgyártás szociális és művészi fejlődésének útját.

Eisenstein, az egyik legnagyobb orosz rendező a valóság ábrázolásában jelölte meg a szovjetorosz filmek művészi feladatát. Tudatosan hátat fordítottak az álbölcseleti tartalomnak, minden »hangulatnak«, ami alkalmas arra, hogy elterelje a figyelmet a valóság ábrázolásától. Mindez természetesen nem zárja ki a szépség és az eszmény szolgálatát. Csakhogy ez a szépség és ez az eszmény nem lehet enerváló, ábrándos esztétizálásra késztető.

A szovjetorosz filmek művészi tartalma is a Szovjetunió hatalmas gazdasági, szociális, egyszóval emberi erejének kifejezője.

WALT DISNEY ÚJ FIGURÁI:

Mr. Pick és Mrs. Pack

A felszabadulás óta itt bemutatott amerikai filmek még nem az utóbbi esztendőkben készült »*nagy termésből*« kerültek ki. Eddig csak ittrekedt vagy nagy üggyelbajjal véletlenül idekerült háborús filmet láttunk, vagy néhány válogatott híradót. Hogy mennyit fejlődött az amerikai filmgyártás a háború viharos évei alatt, ezt majd csak akkor tudjuk megállapítani, ha a féltett és dédelgetett »*kincsprodukciók*« is megérkeznek Hollywoodból. Addig azonban, csak itt élő amerikai katonákkal folytatott beszélgetések élményeire vagy idetévedt amerikai ujságok közleményeire támaszkodhatunk.

Az elmult két esztendő nagy eredményeiről még vajmi keveset tudunk, viszont Hollywood legfrissebb szenzációjáról már vannak értesüléseink.

A szenzáció ötletmestere — mint már eddig is oly sokszor — ismét *Walt Disney*, a szenzáció hőse pedig *a világhírű rajzolómüvész két új figurája*. Sikerük felülmúlja a híres Micky egér sikerét és elhomályositja Donald kacsa vagy a bumfordi három kis malac népszerűségét is. Az egyik Disney-hős neve *Mr. Pick*, a másiké *Mrs. Pack*.

Mr. Pick és Mrs. Pack sikerének titka nem a boldogtalan szerelem, vagy angyali ügyefogyottságuk, esetleg észbontó ügyességük. Mr. Pick és Mrs. Pack nem táncol, nem muzsikál, nem énekel vérbizseregtető dallamokat, nincs sem szekszepiljük, sem sexvocáljuk, nincs varázserejük, nincs anyai erejük sem, mint Poppeynek, a tengerésznek... csak *elragadó, lenyügöző és lélekcsiklandozó humoruk van.*

Mr. Pick és Mrs. Pack két egyszerű és szabályos figura. Megjelennek a vásznon, nem csinálnak semmi meglepőt, csak *egyszerüen elmondják a hét legjobb, a hét legizgalmasabb, a hét legtalálóbb és a hét leggyozniválóbb viccét.*

Mint egy élő vicclap hősei, Mr. Pick és Mrs. Pack. Ők jelentik ma Amerikában az aktualitást, a jókedvet, a maradandó kedélyt, a permanens mosolyt.

Sikerük érthető. A Pick-Pack-filmek vicceit Amerika leghíresebb humoristái irják.

Kint élő magyarjaink közül *Vadnay* László eddig hét, *Görög* László és *Molnár* Ferenc két-két viccel szerepelt a Pick-Pack-sorozatban.

ELADÁS: VII., DAMJANICH-U. 58. T.: 428-719
GYÁR: BUDAPEST, III

BOTRÁNY VERONÁBAN

Politikamentes, avantgardista, neoklasszikus szomorújáték 1 felvonásban

Szereplők:

Mercutio, előkelő keleti kalmár
Coelia, gazdag veronai úrhölgy

Irták és a Szabad Nép politikai kabaréban játszák:

Pásztor János és Pártos Géza

Szin: árnyas kert, háttérben lugossal.

Mercutio: Oh, Coeliám, te, ki hamvam vedrét felgerjeszted újra meg újra, ne hagyd szümet kangani tovább! Jer vélem e lugosba bé, hogy el ne mondanám, mi nyomja szümet szüntelen...

Coelia (leplezetlen szemérmességgel): Lugosba véled nem megyek, Mercutio! Tiltja ezt nemem s a kor szelleme. Ha hát akarsz vélem huhogni, huhogd el itt e helyben azt...

Mercutio: Nem! Itt e helyen nem huhoghatok! Hisz lugoslakó volt egykor jó atyám s lugosba szültek engemet. Páros lugosból igy lettem én a lúg. Oh, jer velem a lugosba, hogy az »os« se légyen pártalan. Gyerünk!

Coelia: Mercutio, nem ismerek rád... Arcod zöld, mint a spenót s szemed olyan benne, mint két tükörtojás! Ha igy beszélsz velem, atyám beled húrjaira csomókat kötend emlékeztetőül, hogy egy gyenge szüzzel igy huhogtál egykor! Lugosba pedig véled nem megyek, kolostor ad majd árnyas menhelyet. (Zokog.)

Mercutio: Nézd, Coelia, ne csinálj fakasznikat, gyerünk!

Coelia (térdreroskad): Oh, kis Miniómte védszellemem, sürgős tanácsot adj e tulontúl zaklatott kebelnek! Ha maradok, szivem nyuglot nem talál, ha megyek... inkább a halál!

Mercutio (belerúg): Hé, nő! Jer a lugosba, vagy veséd és velőd tépem ki vesevelőnek megsütendni azt és nyelved tüzöm hosszú rúdra én, intő példaként késő századoknak! Beled húrjain játszom gyászzenét s dobul használom hozzá hólyagod! Jer vélem a lugosba, vagy olyat mondok, hogy magam is megbánom. (Liheg.)

Coelia (átszellemült mosollyal): Látom, vonásid megenyhültenek, szavad sem oly komor! Ha hát akarsz még a lugosba jönni, nem bánom, jerünk! (Berohannak a lugosba.) Mi az, amit csak e kis lugos

Pásztor János és Pártos Géza
(Lehrner Erzsébet felvételei)

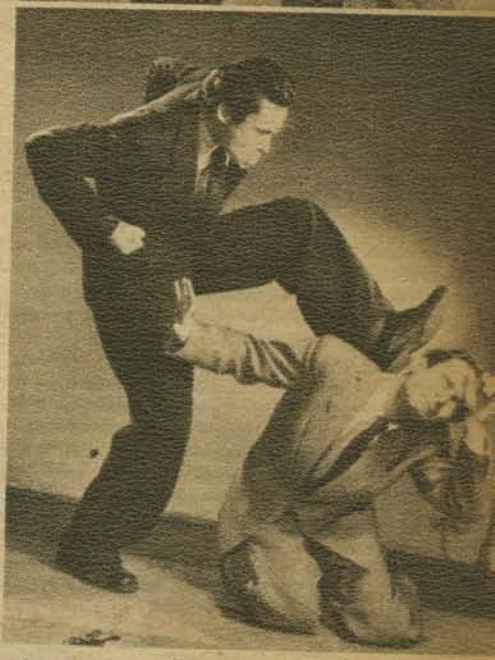

árnyában tudsz nékem elmondani? Zümmögd, Mercutio!

Mercutio: Nem, nő! E hely zöldségivel borzalommal tölt el, itt szólni nem tudok. Ki innen! (Kirohannak.)

Coelia: Mi az, amit csak e kis lugos árnyán kivül tudsz elzümmögni? Hallgatom, fecsegj!

Mercutio: Mondtam már, hogy itt szólni nem tudok... Coelia, be! (Berohannak.)

Coelia: Mi az, amit csak e kis lugos ár...

Mercutio: Coelia, ki! (Kirohannak.)

Coelia: Mi az, ami...

Mercutio: Coelia, be! (Berohannak.)

Coelia: Mi az, amit...

Mercucio: Coelia, ki-be, be-ki, ki-be, be-ki... (Össze-vissza rohannak, Coelia rosszindulatú tüdőgyulladást kap és holtan rogy össze.)

Mercutio: Te, nő! Alélt vagy-é, vagy meghaltál tán? (Tüdejét kopogtatja.) Meghalt! (Leroskad.) Utánad halok, ha addig élek is! Mely halálnemet válasszam? — tőr, gyilok? Vagy tartsam vissza ennem szuszomat? Nem, nem, tudom már: legjobb leszen a végelgyengülés... (Megvetően végigméri Coeliát és el.)

(Függöny.)

Amazon
Amazon
Amazon
csak Amazon

Írók és könyvek

Beszélgetés Thomas Mannal

A müncheni rádió nemrég közölte, hogy Thomas Mann rövidesen visszatér Németországba. Nyolc esztendős emigráció után a tengerentúlról visszatér hazájába a világ egyik legnagyobb írója s első útja talán Münchenbe vezet, abba a városba, ahol először raktak máglyát könyveiből. Nyolc éve annak, hogy Svájcból pár napra Bécsbe jött elbúcsúzni néhány barátjától mielőtt áthajózik az Óceánon s a riporternek akkor módjában volt rövid beszélgetést folytatni vele s a beszélgetés jegyzeteit — emlékként őrizte noteszkönyvében mostanáig, amikor érdemes megint elővenni bizonyítékául annak, hogy politikusok, államférfiak, hadvezérek tévedhetnek, a költő akit a lángész ösztöne vezet — soha.

Bécs... 1937... A Hotel Imperial negyedik emeleti kis szobájában várok a költőfejedelemre izgatottan és elfogultan mint egy vizsgára készülő iskolásgyerek. Soha nem beszéltem vele ezelőtt s a tanító előtti félelem ösztönös előérzet. Tipikusan »Schulmeister« jelenség, modorában, hanghordozásában végtelenül szerény, de minden félszeg jellegzetesség nélkül. Tanár, állandó készenlétben a dolgok lelkiismeretes magyarázására, minden kérdésre olyan kimerítően s annak minden oldalát megvilágítva válaszol mint a pedagógus, aki súlyt helyez arra, hogy az előadott tárgyat a leggyengébb tanuló is megértse az osztályban.

A hotelszoba asztalkáján friss horogkeresztes röpirat fekszik »Freiheit und Disziplin« címmel...

— Szabadság... igen... mondja, de tudni kell, mire való s mihez, mert ha nem állítják nemes, emberséges elvek és célok szolgálatába, anarchikus és züllött lesz. És ugyanígy vagyunk a fegyelemmel is, itt még fokozottabb mértékben fontos tudni, mire való a fegyelem, amely megköveteli a teljes alárendeltséget s a testi és szellemi kiszolgáltatottságot. A német nép nem tudott élni a szabadsággal, de fanatikus tisztelője a fegyelemnek és fegyelmezettségében most olyan szörnyű vadságokra készül, hogy megdöbben majd az egész világ.

...Az író és a politika viszonyáról beszélgetünk s a sokak által vitatott problémáról, vajjon köteles-e az író állástfoglalni a mindenkori eseményekkel szemben? Általában... mondja az apolitikus írónál nem hiányosság, hogy nem rezonál a napi politikára és érzéketlen ezen a vonalon, mint ahogy nem mindenáron művészietlenség, ha az írót a napi politika indulatai elragadják, viszont lehetnek az emberiség történetében döntő pillanatok, — s ez a pillanat ma adva van — mikor az írónak feladata szót emelni, ebben az esetben a veszélyeztetett civilizáció és az emberi méltóság védelmében. Hallgatva visszavonulni, csak azért, hogy ilyen módon mindentől elvonatkozva nyugodtabban lehessen alkotni, túlságos mesterségbeli önzést jelentene.

— Véleménye a jövőről? Németországról?

— Egy megalomániás őrült rövidesen lángba borítja a világot s a német népnek évtizedekig Canossát kell majd járnia a nemzetközi közvélemény előtt, hogy levezekelje bűneit.

— Tervei?

Az ablakhoz lépett és lenézett a gyönyörű bécsi Ring évszázados fáira... Most elmegyek Európából — mondotta csendesen — de igyekszem majd kint megtenni amit lehet.

Mindannyian tudjuk, hogy megtette... Nyolc éves emigrációja alatt írásban és szóban az aether hullámain keresztül igyekezett felrázni a német nép lelkiismeretét, első volt, aki kétségbeesetten felsikoltott a rádióban mikor a horogkereszt őrültjei negyven hollandus fiatalemberen először próbálták ki a gázfürdők szörnyűségét, de szenvedélyes tiltakozásai és irodalmi remekműveknek számító manifesztumai nem találtak meghallgatásra s végül tehetetlen haragjában »apokaliptische Lausbuben«-névvel bélyegezte meg a harmadik birodalom vezetőit... A költőfejedelem most visszatér hazájába s a németek, akik nemrég még a kefebajuszú Caesart üdvözítették, bűnbánatos alázattal hívják s talán most követni fogják tanításait.

Andor Leon

a legjobb minőség!
CSILLÁROK ÉS VILÁGITÁS RT
VII., ERZSÉBET-KÖRÚT 41. SZÁM

ÚJ MAGYAR „FAUST"

A »traduttore-traditore« és a »fordítás-ferdítés« szójátékok nemcsak az idegen nyelvből való átültetés veszélyeit, hanem nehézségeit is jelzik. A fordító: áruló — mondja az olasz közmondás. Valóban könnyen válhat azzá, kellő tudás, ihlet és kongenialitás hiján. Az a »Faust«-fordítás, amely — egyelőre csak kéziratban — előttünk fekszik, nem *áruló*. Inkább *árulkodó*. Leleplezi, ismertetőleg oldaláról mutatja be szerzőjét. Kiderül belőle, hogy *Bárdos Artúr*, a Belvárosi Színház kitünő igazgatója, a magyar versművészetnek is mestere. Fordításának külön érdekessége, hogy Budapest ostroma alatt, az óvóhelyen készült, eleven bizonyítékául annak, hogy fegyverzaj közt sem hallgatnak a múzsák.

Bárdos Artúr nagy feladatra vállalkozott a »Faust« első részének lefordításával. Nemcsak *Goethe* miatt, hanem azért is, mert kitűnő magyar »Faust«-fordításokkal kellett versenyeznie. *Dóczi Lajos* régies zamatú, szellemben és formában hű »Faust«-ja és *Kozma Andor* virtuóz technikájú átültetése a magyar fordítás-irodalom remekeinek számítanak. Bárdos fordítása mindkettőnél frissebb, elevenebb és — nem hiába színigazgató műve — a másik kettőnél könnyebben mondható szöveg.

Addig is, amíg színpadról hallhatjuk Bárdos simán lejtő szavait, bemutatunk egy részletet az új magyar »Faust«-ból.

Faust

Ha még kísértenének renyhe kéjek,
Es ágyukon jól esnék megpihennem,
Ha álnok hízelgéseddel eléred,
Hogy önmagamban teljék léha kedvem,
Ha élvekkel el tudsz csábítani engem:
Aznap legyen az én végső napom!

Mefisztó

Kezet rá!

Faust

Jó, ezt állhatom!

Ha egyszer így szólok a perchez:
Oly szép vagy! El ne menj, maradj!
Akkor bízvást bilincsbe verhetsz,
A győztes akkor már te vagy.
Halálharangom akkor megkondulhat,
Akkor nem kell engem szolgálnod többé,
Órám megállt, mutatóm lehullhat,
Időm letelt és testem már a földé.

— — — — — — — — — — — — —

Ne félj, hogy szerződésünket nem állom!
Hisz éppen ez kell nekem — kapóra jön —
Amire ezt a szerződést kötöm.
Pöffeszkedőn felfújtam én magam,
Holott helyem veled egy sorba van!
A nagy szellem göggel lenézett
S titkát elzárta a természet.
A gondolat fensége elhagyott,
Minden tudástól régen borzadok.
Az érzékeknek titkos örvényében
Hadd csillapuljon izzó szenvedélyem!
Hogy fellibbentsd a varázsfátylakat,
Minden csodáid készen álljanak!
Sodorjon hát a kornak árja,
A történések zúdulása,
A léha élv s csudar tusák,
A siker és a bosszúság
Kergessék egymást, üzve, váltakozva,
A küzdő férfikedvet felfokozva!

— — — — — — — — — — — — —

Ez a hajlékony és erőteljes nyelv, mely az egész művet az *eredetiség* spontán hevével fűti, újabb fordítás-irodalmunk jelentős nyeresége.

Gyenes István

Egy *Éva-ágyat* szerezzen be végre
Paradicsomi gyönyörben lesz része

VII., ALPÁR-UTCA 10 TELEFON: 424—532
EGY MOZDULATTAL NYITHATÓ — CSUKHATÓ

Megnyílt az ŐSZI VÁSÁR Látogasd meg!

IZGALMAS HAJSZA A HUMOR UTÁN

AVAGY

BESZÉLGETÉS HÁROM KÓMIKUSSAL

I.

Szavamra mondom, ez az ötlet nem nekem jutott eszembe. A szerkesztő adta fel a leckét. Azt mondta, kérdezzünk meg három kitűnő kómikust. Vallassam ki őket. Deritsem ki, mi a humor titka. Az emberek *szeretnek* nevetni. Sokan *tudnak* is nevetni. Szívből, egész lélekkel tudnak jókedvre derülni. S fontosnak is érzik a jókedvet. Járjak utána a humor titkának. Talán a nagy kómikusok elárulnak valamit a nevettetés, a humor műhelytitkaiból.

Először azt akartam mondani a szerkesztőnek, hogy adjuk ki válasz helyett *Bergson* klasszikus művének kivonatát. De ezzel az ötlettel gyorsan visszakoztam. Hátha a komédiázás mesterei valóban el tudnak árulni valamit mesterségük titkaiból.

Nem voltam elragadtatva a feladattól. No, de az ember nem mond ilyeneket a szerkesztőjének, aki egyenesen neki találta ki az egész körkérdést. Az ember lázasan és meggyőződés nélkül helyesel és többizben kifejezésre juttatja irigységét, hogy a zseniális ötlet nem neki magának jutott eszébe. Ezután a szerkesztő atyai mosolyától kísérve útnak indul és fogalma sincs arról, hogy hol, kitől és mit fog kérdezni.

II.

Latabár Kálmánt a divatos Andrássy-úti espresso kellős közepén fedezem fel. Bocsánat a kifejezésért: ahogy meglátom, »rámjön a röhögés«. Pontosan úgy néz ki, mintha valamelyik filmjének főszerepét játszaná és az espresso egész közönsége csak statisztálna körülötte. Szemén kackiás üveg villog és sehogysem tudom megérteni, hogy állhatja meg nevetés nélkül a saját monokliját. Lehetséges volna, hogy nincs humorérzéke?

— Egy rövid interjú — mondom.

— Persze, persze... — hadarja szolgálatkészen. — Akkor gyerünk valahova, mondjuk abba a kis szobába, mindig ott szoktam nyilatkozni... De nem hosszú, úgy-e?

Ezt nem rám, hanem az interjúra mondja, miközben beterel egy kopott helyiségbe.

— Izé... — mondom elfogódottan — valamit a humor titkáról...

Érzem, hogy marhaságot kérdek és látom rajta, hogy osztja nézetemet. Hosszabb ideig csüggedten nézzük egymást.

— Mért csinál ilyeneket? — kérdi végül szemrehányóan.

— Istenem, valamiből élni kell... A szerkesztő találta ki... — mentegetődzöm.

— No, de mégis, — hadarja — így rátörni az emberre ilyen nehéz dolgokkal! Azért ne féljen, mindjárt mondok valami jót. Ide figyeljen! A humor nálam úgy történik, hogy csinálok valamit. Azon vagy nevetnek, vagy nem nevetnek. Ha nevetnek, akkor tovább csinálom egészen addig, míg nem nevetnek. Ha nem nevetnek, akkor nem csinálom tovább.

Ezt az ismert latabári daccal mondja, még toppant is hozzá és szemmelláthatólag nagyon megelégedett.

— Egyébként — kezdi újra — a humorhoz szív kell! Sok szív! És az nekem, hála Istennek, bőven van. Igazán nevettetni csak az tud, aki meg is tudja rikatni az embereket. Látott már engem rikatni? A Gül Babában volt egy jelenetem, így csurogtak a könnyeim...

Szeliden megfogja az államat és lejátssza velem a jelenetet.

— Így fogtam a partnerem állát és mondtam a szöveget és egyszer csak érzem, hogy a tenyerem tele van könnyekkel. A partnerem belesírt a markomba...

— Van valami kedves álma? Nagy szerep, amit el szeretne játszani?

— Most mondjam azt, hogy Othello meg Lear király, meg ilyeneket? Nem! Csökönyös leszek és nem játszom el a Hamletet. Majd bolond leszek!

Nem lehet ránézni nevetés nélkül. Ha egyszer meggondolja magát és mégis eljátssza a dán királyfit, a koponya egész biztosan vigyorogni fog a kezében...

III.

Gombaszögi Ella olyan friss, üde, hogy egy tizennyolcéves bakfis megirigyelhetné. Kérdésemtől azonban ő sincs elragadtatva.

— Nincs a lakásomon ablak — mondja — és maga a humorról faggat. Különben is, véleményem szerint a humor éppen olyan érthetetlen, megfoghatatlan, megmagyarázhatatlan csoda, mint a szerelem. Miért pont Jolánt vagy Ferit szereti Laci vagy Matild? Senki se tudja. Miért humoros a humor? Nem tudom. Ha azt mondom egy undok, kövér embernek: hogy van uram? — ezen senki el nem mosolyodik. De ha ugyanennek az embernek azt mondom (mint ahogy mondom is): hogy van maga undok vén, kövér panamista? — akkor nevetnek. És ezzel azt hiszem, el is érkeztünk a titokhoz. Humor az, ami igaz. Ha én mondom, nevetnek rajta, ha a Bajor mondja, akkor sírnak. A humor kiszámíthatatlan.

— Mondjon még néhány mondatot!

Hadd legyen magától is legalább húsz sorom.

— Vegyen elő, mohó ember, egy lekszikont és üsse fel a humornál. Én nem vagyok jó interjúalany. Hiányzik belőlem a szükséges nagyképűség. A színpadon is természetességre törekszem, nyilván ebből lesz a humor. A legbornírtabb operettfigurát is komolyra játszom. Ha karikatúrát csinálnék belőle, nem nevetnének, de mert komolyra veszem, létrejön a karikatúra és nevetnek. Egyszerű, nem?

IV.

Feleki Kamill azzal a kétségbeesett tekintettel néz rám, amellyel színpadon mindig sikert arat.

— A humorhoz szív kell! — mondja rövid habozás után.

— Ne haragudjon, ezt már mondta a Latabár.

— A humor kiszámíthatatlan...

— Ezt már mondta a Gomba.

— Először mindig hozzám kell jönni — mondja szomorúan. — Nem akar inni egy pohár pálinkát?

Minden meggyőződés nélkül szabadkozom és mielőtt meggondolhatná magát, megiszom a pálinkát. Utána öt percig mereven és szótlanul nézzük egymást.

— Hát akkor azt hiszem, indulhatunk! — töri meg a csendet Feleky. — Örülök, hogy ilyen jól eldiskuráltunk. Félek, hogy így is elkéstem már a próbát...

— És mi lesz a humorral?

— Jöjjön el egyszer a Pódiumba. Ott egész este egyebet se csinálok... — vas

Latabár Kálmán

Gombaszögi Ella

(Leichtner Erzsébet felv.)

Feleki Kamill

(Várkonyi Studio felv.)

Fried Piroska kozmetika Teréz-körút 56.
„Hollywoodi" arcápolás
amerikai szépség pesti nőnek

JÓTANÁCSOK DIVATHÖLGYEKNEK 1945-BEN

Szedd elő az évek hosszú során felgyülemlett textilhulladékaidat, válogasd ki az egyforma vastagságú anyagokat és vágd fel egyenlő nagyságú négyszögekre. Ha ezekután kivattelinozod és megstepped, a szó szoros értelmében kandalló-melegségű anyagra tettél szert. Most rekviráld el férjed valamelyik öccska mellényét és egy rojtozódó szélű nadrágját. Hozzáillő élénk színűből kösd a mellénynek hátat és ujjakat s ez lesz téli ruhatárod alapja.

Ezekután gyüjtögesd össze szorgosan az összes hulladékszálakat és fonalakat. Szép sorjában kösd fel őket, amint jönnek. Pompás, meleg »nagyanyánk kendőjét« nyered belőle. Hogy lábad ne fázzon a télen, jó vastagon és minél tarkábban köss meg egy kurta zoknit, aminek remek talpat keríthetsz egy lyukas férfiknlap anyagából.

A legnagyobb feladat most következik. Szemléld csak meg az ebédlő függönyét. Ugy sejtem, bélelt anyag s ha van egy kis szerencséd, a bélés színe is megfelelő. Már meg is szerezted »új«, meleg otthoni ruhád anyagát.

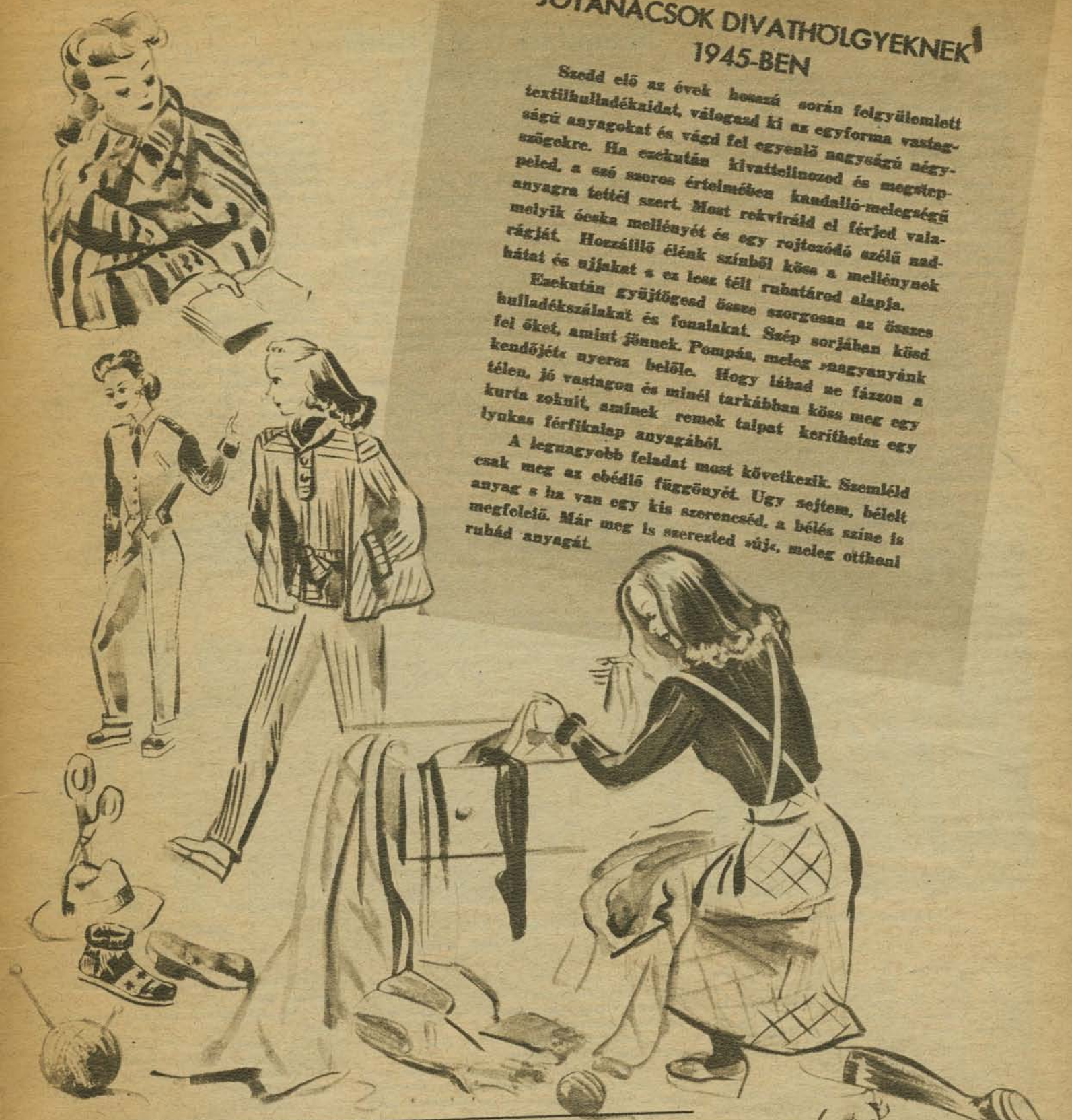

Olcsó, mégis jó: **BAKFIS** melltartó

IRHABUNDA TISZTÍTÁSA, átfestése szakszerűen **HERMELIN,** V., Mária Valéria-utca **7.** sz.

Nézze meg a cipőjét, mert mások is nézik!

Használt, kopott cipőjét a legtökéletesebben festem. Arany, ezüstből minden létező színre festek. **BELVÁROSI CIPŐKELLÉK:** IV., Kecskeméti-utca 2

Bundák Szemere szűcsnél ERZSÉBET-KORÚT 26 második emeleten

nagy választékban olcsón

(Z. Vágó Zsófia rajzai)

Heti RÁDIÓMŰSOR

NOVEMBER 1, CSÜTÖRTÖK.

9.00: Katolikus istentisztelet. **10.10:** Hanglemezek. **11.10:** Valóság és álom. Ottlik Géza előadása. **11.15:** Rádiókamaraxne. **12.15:** Harmath Artúr énekkara énekel. **12.45:** Csecsemőgondozás. **13.05:** Innocent Vincze Ernő: Ozikék. Közreműködik Rajnai Gábor és Somlay Atrtúr. **13.30:** Lőrinczy vonósnégyes amerikai népdalokkal. **14.10:** Szervánszky Péter hegedül. Farnadi Edit zongorázik. **14.15:** Hanglemezek. **15.00:** Ünnepi krónika. Elmondja Török Sophine. **15.20:** Népünk halottas énekei. Volly István előadása. **15.40:** Barsi Ödön: Színésze sírjánál. **16.10:** Gereblyés László verseiből szaval, bevezeti Füst Milián. **16.25:** Nemesné Frieder Katalin és Inselt Kató négykezes műsora. **16.45:** Juhász Imre megemlékezése Kiss János vezérezredesről. **17.00:** Kálmán Oszkár énekel, kíséri Szőke Tibor. **17.25:** Csehov: A rágalom. **17.40:** Kossa Istvánnal beszél Vajna János, a rádió munkatársa. **18.15:** A Magyar-Szovjet Művelődési Társaság sorozata. Mérey Ferenc előadása. **18.30:** Hamlet, dán királyfi. Shakespeare-színművek. részletei, összeállította Staud Géza. **19.30:** Pataky Kálmán énekel, zongorán kíséri Kerekes János. **20.20:** Egy mű hanglemezről. **20.30:** Választási beszéd. **21.15:** Hanglemezek. **22.20:** 4 Hanglemezek.

NOVEMBER 2, PÉNTEK.

8.00: Pesti színházi levél és filmszemle. **8.15:** Hanglemezek. **9.00:** Az országos postászenekar játszik. **12.15:** Szőke Tibor kamarakórusa énekel. **12.30:** A látnok Dosztojevszkij. László Ferenc előadása. **12.45:** A rádiózenekar játszik, vezényel Ferencsik János. **16.10:** Zeneművészek Szabad Szakszervezetének műsora. **16.45:** Szakszervezeti tanácsadó. **17.00:** Világhíradó. **17.10:** Ifjúsági rádió. **17.30:** Cipruslombok. Költők halottaikhoz. Összeállítja Képes Géza. **17.50:** Sportközlemények. **18.15:** Mit üzen a rádió? **18.45:** Jámbor László énekel, zongorán kíséri Kerekes András. **19.10:** Otthon. Maeterlinck drámája, fordította Molnos Lipót dr. Rendező G. Kovács Tibor. **19.45:** Hanglemezek. **20.20:** A magyarországi francia mártírok emléke. **20.30:** Választási beszéd.

NOVEMBER 3, SZOMBAT.

8.00: Közellátási előadás. **8.15:** Hanglemezek. **9.00:** A hangversenyszalonzenekar játszik. **12.15:** Dr. Radnai Pál András előadása. Fogorvosi vélemény a dagadt arcról. **12.30:** Felszállott a páva... Helyszíni közvetítés a vármegyeházáról. Vezeti Várkonyi Zoltán. **12.45:** Ambrózi Béla zongorázik. **13.15:** Vámos Ferenc előadása. A magyar építészet poétája, Lechner Ödön. **13.30:** Váradi Magda chansonokat énekel, kíséri Kerekes János. **13.45:** Rendeletek ismertetése. **16.10:** Lőrinez Mária könyvszemléje. **16.25:** Gyermekrádió. **16.50:** Chappy jazz-zenekara. Közben **17.00:** A munka híradója. **17.30:** A munkáskultúrszövetség műsora. **18.15:** A rádiózenekar játszik, vezényel Polgár Tibor. **19.00:** Halálos szerelem. Közreműködik Karády Katalin. **19.20:** Lakatos Flóris és cigányzenekara muzsikál. **20.20:** Hanglemezek. **20.30:** Párt-vezér választási beszéde. **21.15:** Hanglemezek. **22.20:** Hanglemezek.

NOVEMBER 4, VASÁRNAP.

8.00: Hanglemezek. **9.00:** Unitárius Istentisztelet. **10.10:** Hanglemezek. **11.00:** Leacock humoreszk. **11.20:** Waldbauer vonósnégyes. **12.15:** Anyák öt peree! **12.20:** Berda József verseiből. **12.35:** A rádiózenekar játszik, vezényel Polgár Tibor. **13.15:** Rácz György: Színészportré Gobbi Hildáról. **13.30:** Tabányi Mihály Pinocchio jazzegyüttesének műsora. **14.10:** Hanglemezek. **15.00:** Illés Béla ünnepi krónikája. **15.20:** Vörös Sári énekel, kíséri Sárközi Gyula és cigányzenekara. **16.10:** Tanítom a kisfiamat. Az ember és a szék. Karinthy humoreszk. Előadja Kovács Dénes. **16.30:** Drewett Nóra zongorázik. **17.30:** Mezőgazdasági tanácsadó. **18.00:** Hírek. **18.15:** Máray Sándor novellája. **18.35:** Nagykovácsi Ilona énekel, zongorán kíséri Polgár Tibor. **19.00:** A tudós meg a húga. Rádiójáték egy felvonásban. **19.45:** Hanglemezek. **20.20:** A Scala-jazz-zenekar játszik. **21.00:** A rádió hangja. **21.10:** Hanglemezek. **22.35:** Hanglemezek.

NOVEMBER 5. HÉTFŐ.

8.00: Háztartási tanácsadó. **9.00:** Az I. honvéd kerületi zenekar játszik, vezényel Pongrácz Géza. **10.15:** Üzenetek az Őszi vásárból. **12.15:** Elfelejtett magyar dalok. **12.40:** Kovai Lőrinc novellája. **13.00:** Urbach Pál jazz-zongorán játszik. **14.20:** Üzenetek az Őszi vásárból. **16.10:** Hanglemezek. **16.30:** Az ifjúság hangja. **16.45:** Rácz Elek cimbalmozik. **17.00:** A munka híradója. **17.10:** Operettrészletek. **18.15:** Kálmán Imre: Csárdáskirálynő - egyveleg. **18.25:** Az író feladatáról Füst Milánnal beszél Somlyó György. **18.40:** Bródy Tamás zongorázik. **18.00:** Thomas Mann-est. **20.20:** Sovinszky László szalonzenekara. **21.15:** Hanglemezek. **22.15:** Hanglemezek.

NOVEMBER 6. KEDD.

8.00: Masánszky Magdolna előadása. **9.00:** A rendőrzenekar játszik. **10.15** Üzenetek az Őszi vásárból. **12.15:** Meszlényi Lili énekel. **12.30:** Moszkva nyári naplényben. Simon Margit előadása. **12.45:** Rádiózenekar. **14.20:** Üzenetek az Őszi vásárból. **16.10:** A kultúra szerepe a demokráciában. **16.25:** Bőszörményi Nagy Béla zongorázik. **17.00:** A munka híradója. **17.10:** Hanglemezek. **17.00:** Dzsida Jenő versei. **18.10:** A Magyar-Szovjet Művelődési Társaság az októberi forradalom évfordulójára rendezett díszelőadásának közvetítése a Magyar Állami Operaházból. **19.40:** Megemlékezés a nagy orosz forradalomról. **20.20:** Egy nap, amely megrázta a világot. Az orosz forradalom évfordulója. **21.15:** Hanglemezek. **22.15:** Hanglemezek.

NOVEMBER 7. SZERDA.

8.00: Öltözködés, Nádor Vera előadása. **9.00:** Molnár Lajos jazzegyüttese játszik. **10.15:** Üzenetek az Őszi vásárból. **12.15:** Bába Mihály novellája. **12.30:** Dalmát Lenke zongorázik. **12.50:** Megemlékezés Szinnyei-Merse születésének 100 éves évfordulójáról. **13.10:** A magy. pedagógusok zenei csoportjának műsora.

VASÁRNAP DÉLUTÁN FÉL 3 ÓRAKOR UGETŐ

OLCSÓ ÚJ ÉS HASZNÁLT **MŰBÚTOR** GOMBOS **ASZTALOS** ÜZEMBEN

Kombinált, hálók, konyhák, rekamiék, egyes darabok is. VÉTEL, ELADÁS KÁLVÁRIA-UTCA 26

SZŐRMEBUNDA VÉTEL-ELADÁS ÁTSZABÁSOK **GASZTONYI** szűcsmesternél Rákóczi-út 82. Tel.:225-807

FÉNYSZÓRÓ

MŰVÉSZETI HETILAP

Főszerkesztő: BALÁZS BÉLA

A szerkesztésért felel: GYÖNGY PÁL felelős kiadó

KIADJA A MAGYAR FILMIPARI R. T.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., SZÉP-UTCA 3

TELEFON: 181-754.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem adunk vissza

Csak válaszbélyeggel ellátott levelekre válaszol a szerkesztőség

454507 — Athenaeum Rt. mélynyomása

Felelős: TALABÉR FERENC

FÉNYSZÓRÓ

AZ OROSZ ÁLLAMI KÓRUS EGYÜTTESE SZVESZNYIKOV KARNAGY VEZETÉSÉVEL BEMUTATKOZOTT AZ OPERAHÁZBAN
(Foto MAFIRT)